

๒๒
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒๒
ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำศึกษาถึง เอกสาร ซึ่งเป็นทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการดำเนิน
กิจกรรมต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรตามแนวการใช้หลักสูตรประม
ศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่ใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
และสังกัดเทศบาล โดยจะเสนอตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ การจัดการศึกษาของเทศบาล
- ๒.๒ ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
- ๒.๓ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑
- ๒.๔ เอกสารหลักสูตร
- ๒.๕ การบริหารหลักสูตร
- ๒.๖ ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร
- ๒.๖.๑ การใช้หลักสูตร
- ๒.๖.๒ การจัดตารางสอน
- ๒.๖.๓ การจัดครูเข้าสอน
- ๒.๖.๔ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๒.๖.๕ การจัดสอนซ่อมเสริม
- ๒.๖.๖ การจัดท่าและการใช้สื่อการสอน
- ๒.๖.๗ การจัดห้องสมุดในโรงเรียน
- ๒.๖.๘ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ๒.๖.๙ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- ๒.๖.๑๐ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการศึกษาของเทศบาล

เทศบาล เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นพื้นฐานและเป็นนิติบุคคลและทพวงการเมืองตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเป็นการวางรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการบริการประชาชน

การจัดตั้งและขอบเขตเมืองท้องถิ่นเดิมสภาพอนสมควรมยกฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นๆ เป็น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และ เทศบาลนคร โดยถือเอาความหนาแน่นของราษฎรและรายได้ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ประมวล และ พรศกค (2529) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเทศบาลไว้ดังต่อไปนี้

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งได้รับการพิจารณาว่าควรจะต้องเป็นเทศบาลได้ มีประชาชนหนาแน่นพอสมควร มีความสามารถพอที่จะปกครองตนเองได้ และมีรายได้พอที่จะเลี้ยงตนเองได้

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่เป็นท้องของศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีรายได้พอสมควรที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีรายได้พอควรที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้

ขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนั้นจะกระทำได้ภายในเขตเทศบาลของตนเองเท่านั้น หากดำเนินการนอกเขตเทศบาลต้องได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาลและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน

การจัดรูปองค์กรของเทศบาลจะประกอบไปด้วย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาเทศบาล และ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ คณะเทศมนตรี

สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นตามประเภทของเทศบาล คือ เทศบาลตำบลมี 12 คน เทศบาลเมืองมี 18 คน เทศบาลนครมี 24 คน สมาชิกอยู่ในตำแหน่งตามวาระคราวละ 5 ปี

คณะเทศมนตรี ประกอบด้วยนายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอื่นๆตามประเภทของ

เทศบาล คือ เทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองมี 2 คน เทศบาลนคร มี 4 คน คณะเทศมนตรี อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี ทำหน้าที่บริหารงานเทศบาลโดยเป็นฝ่ายอำนวยการและมีเจ้าหน้าที่หรือพนักงานอื่นๆ เป็นฝ่ายปฏิบัติการโดยมีปลัดเทศบาลเป็นเพียงคณบดีและรับผิดชอบงานประจำทั่วไปของเทศบาล

ประพจน์ (2526) ได้สรุปหลักการและวิธีการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเทศบาลไว้ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมได้รวมอำนาจไว้ในราชการส่วนกลาง ให้ไปอยู่กับราชการส่วนท้องถิ่น

2. หลักการมอบภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้อยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่นเทศบาลและประชาชน

3. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น รัฐบาลจะเข้าไปเกี่ยวข้องเฉพาะในสิ่งท้องถิ่นและประชาชนยังช่วยตัวเองไม่ได้

หลักการดังกล่าวเป็นหลักการกว้างๆ ซึ่งได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นสืบมา

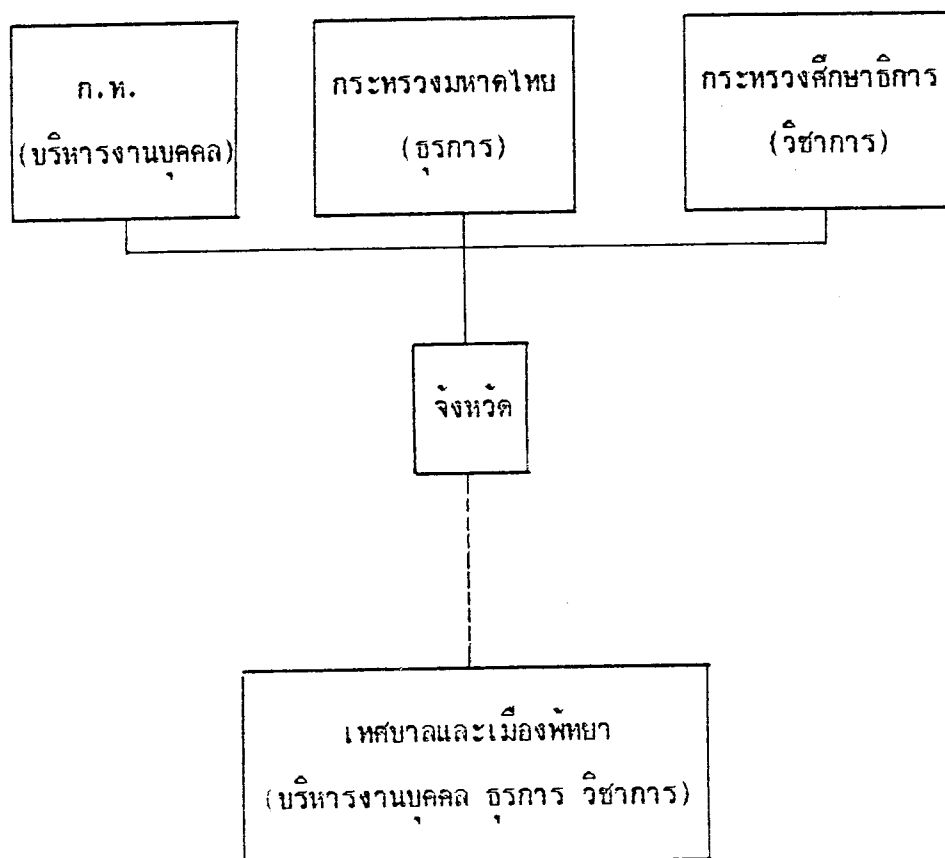
วิธีการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเทศบาลนั้น ทางราชการได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาท้องถิ่น โดยกำหนดให้ส่วนกลางมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของหน่วยท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรง หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานด้านการบริหารการศึกษา ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่มีได้บริหารการศึกษาเทศบาลและเมืองพัทยาเองคงทำหน้าที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานของเทศบาลและเมืองพัทยาเกี่ยวกับการศึกษา ในด้านธุรการให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมาย กระทรวงมหาดไทยจะไม่สั่งการแต่จะให้คำแนะนำคำปรึกษาหรือเสนอแนะเท่านั้น เพราะถือว่าได้กระจายอำนาจให้แก่เทศบาลและเมืองพัทยาไปแล้ว

2. กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ควบคุมด้านหลักสูตร แบบเรียน การวัดผลการศึกษา ให้บริการด้านการผลิตครู การอบรมการวิจัย ทำการประสานงานกับกระทรวงมหาดไทยและเทศบาลในด้านการวางแผนการพัฒนาการศึกษา การกำหนดและรักษามาตรฐานการศึกษา และเรื่องอื่นๆ

3. คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และควบคุมการดำเนินงานการบริหารบุคคล เช่น การบรรจุแต่งตั้ง การกำหนดตำแหน่งและวินัยของครูเทศบาล

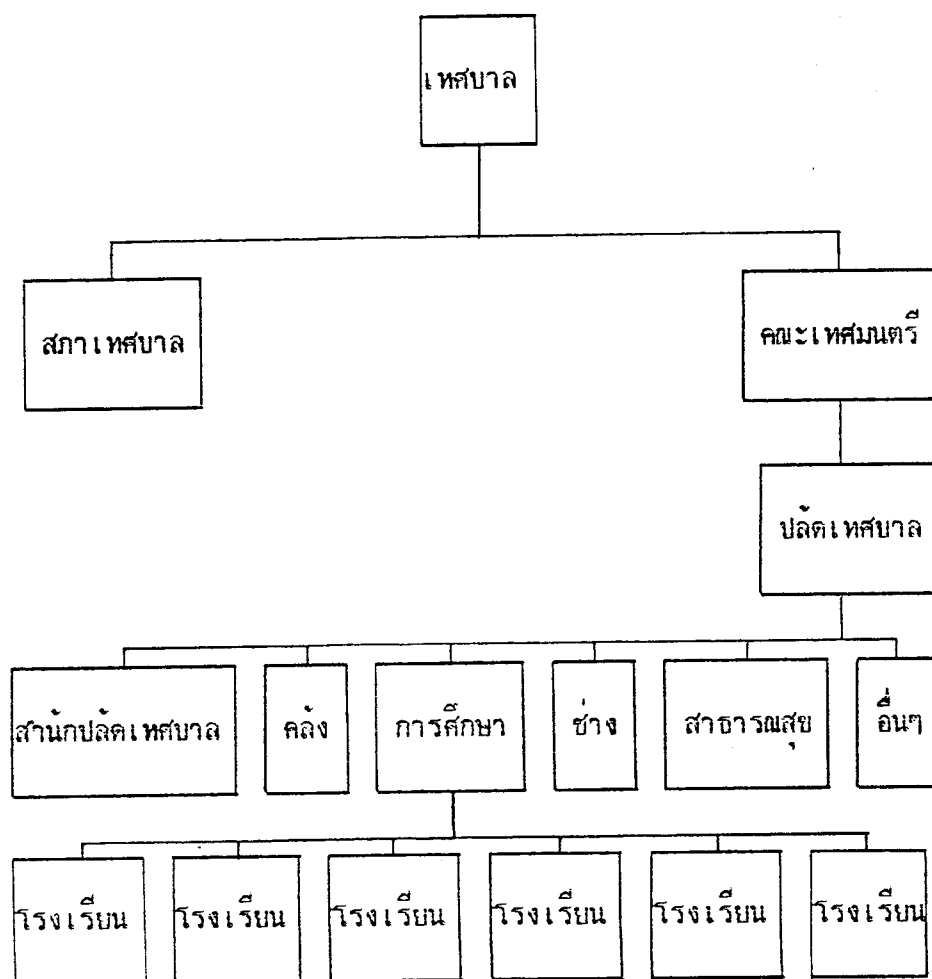
ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น

สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (2529) กล่าวถึงการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยาว่า ในการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยานั้น กระทรวงมหาดไทยได้ตั้งสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น สังกัดกรมการปกครองขึ้น เพื่อรับผิดชอบ สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา ปัจจุบันเทศบาลที่มีโรงเรียนในสังกัด 119 เทศบาล และเมืองพัทยาก็หนึ่งแห่ง จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และได้กำหนดค่าชดเชยในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นไว้ว่า เด็กเล็กเบิกบาน วิชาการก้าวหน้า เยาวชนพัฒนา ปวงประชา ร่วมใจ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยยึดแนวทางจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงมหาดไทยและใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการเรียนการสอนความรับผิดชอบของเทศบาลและเมืองพัทยาในเรื่องนี้สรุปได้ดังนี้

1. มีหน้าที่จัดการประถมศึกษา
2. จัดให้เด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์หม่อมเจ้าเนออยู่ในเขตเทศบาลได้เข้าโรงเรียนโดยทั่วถึง
3. เป็นผู้จัดตั้งและดำรงโรงเรียนเทศบาล
4. ควบคุมและบริหารโรงเรียนเทศบาลที่อยู่ในเขตของตน

แผนภูมิแสดงโครงสร้างการบริหารการศึกษาของเทศบาล

2.2 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

สันต์ (2527) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จลงไปได้ตามกำหนดไว้ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงสร้างและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา การให้การศึกษา หมายถึง การให้วิชาความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังเจตคติและค่านิยม และการเสริมสร้างความจริงใจเติบโตทางร่างกาย หรือ การศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียน

ในทุกๆด้านเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ฉะนั้น ความสำเร็จของการจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับหลักสูตร เป็นประการสำคัญ เพราะหลักสูตรจะเป็นข้อกำหนดว่า ผู้เรียนจะเรียนอะไร เพื่ออะไร ผู้ทำการสอนได้ดี จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดีด้วย

2.2.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมีความหมายหลายนัยด้วยกันขึ้นอยู่กับผู้พูดหรือผู้เขียนว่าตั้งใจจะใช้ความหมายใด ประเด็นแตกต่างกันมากอยู่พอสมควรของความหมายเป็นสำคัญ

นิสิตบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างอิงใน สมิตร์, 2520) ได้สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคล 6 กลุ่ม พบว่า

1. กลุ่มครู-อาจารย์ ร้อยละ 77.42 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า หลักสูตรคือ เครื่องกำหนดระดับและทิศทางให้ครูดำเนินการ

2. กลุ่มศึกษานิเทศก์ ร้อยละ 71.88 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า หลักสูตรคือ ประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในและนอกหลักสูตรซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้าน

3. กลุ่มหัวหน้าสถานศึกษา ร้อยละ 78.26 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า หลักสูตรคือ มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดทั้งในและนอกห้องเรียน ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้าน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มศึกษานิเทศก์

4. กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ร้อยละ 87.50 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมาย ของหลักสูตรที่ว่า หลักสูตรคือ โอกาสทางการเรียนรู้อย่างกว้างขวางที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

5. กลุ่มนิสิต นักศึกษา ร้อยละ 81.50 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายที่ว่า หลักสูตรคือ กำหนดรายวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับต่างๆ ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

6. กลุ่มประชาชน ร้อยละ 80 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายที่ว่า หลักสูตรคือ กำหนดรายวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับต่างๆ ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มนิสิต นักศึกษา

จากทรรศนะของบุคคลทั้ง 6 กลุ่ม จะเห็นว่า กลุ่มศึกษานิเทศก์และหัวหน้าสถานศึกษา เข้าใจในความหมายของหลักสูตรในแนวกว้างที่สุด ส่วนกลุ่มที่เข้าใจความหมายของหลักสูตรในแนวแคบที่สุดคือ กลุ่มนิสิต นักศึกษาและประชาชน

สันต์ (2527) ได้จำแนกความหมายของหลักสูตรไว้เป็น 3 แนวทางด้วยกัน คือ
 แนวทางที่ 1 เป็นการมองหรือให้ความหมายของหลักสูตรที่แคบที่สุด หลักสูตรคือ
 หลักสูตร (Curriculum as a Curricular) หลักสูตรในความหมายนี้มีความคิดที่หยุดนิ่ง
 คงที่ เพราะเป็นหลักการ (principle) ยากแก่การที่จะแก้ไขหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อันเป็น
 ลักษณะของหลักสูตรไทย ซึ่งไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง

แนวทางที่ 2 หลักสูตรเป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอน (Curriculum as a fields of
 study) หลักสูตรในแง่นี้หมายถึง ศาสตร์ วิชา หรือ เนื้อหาวิชา จะต้องมีการเรียนการสอน
 สำหรับแนวทางที่ 2 นี้พอจะสรุปเป็นกระบวนการได้ดังนี้

หลักสูตร---->โครงการสอนหรือประมวลการสอน---->แผนการสอนหรือ
 บันทึกการสอน---->กิจกรรมการสอน---->นักเรียน
 หลักสูตรตามความหมายที่ 2 นี้จะรวมถึงเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ กิจกรรม
 และการสอนของครูหรือนักเรียนเข้าด้วยกัน

แนวทางที่ 3 หลักสูตรเป็นระบบ (Curriculum as a system) หลักสูตรในความ
 หมายนี้จะเห็นระบบระเบียบ เป็นกระบวนการส่งวัตถุดิบเข้าไปสู่กระบวนการแล้วจึงได้ผลผลิตที่
 สมบูรณ์

Input ----> Content and Process ----> Output

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในเชิง
 ปฏิบัติไว้ว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศซึ่ง
 ประกอบไปด้วย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา
 สื่อการเรียน วิธีสอน และการประเมินผล เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
 ดังนั้นในท้น หลักสูตรจึงหมายความว่ารวมทั้ง 4 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการวิธีการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของนักเรียน
4. การจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

2.2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทงนหลักสูตรเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษา
 ของประเทศจะจัดให้แก่เยาวชนนั้นเน้นหนักไปทางใด ในแง่ของความรู้ การเสริมสร้างทักษะ

และทัศนคติ อันมีผลโดยตรงต่อสังคม หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติเป็นอุดมคติ อุดมการณ์ ความใฝ่ฝันของบุคคลแล้ว หลักสูตรก็เปรียบเสมือนโครงการของการปฏิบัติเพื่อให้อุดมคตินั้นบรรลุผลสำเร็จ หากจะเปรียบเทียบความมุ่งหมายของการศึกษาเป็นผลมุ่งหวังแล้ว หลักสูตรเปรียบได้กับมรรควิธีที่จะนำความมุ่งหมายดังกล่าวไปสู่ผลสำเร็จ

ดังนั้นการศึกษาของประเทศจึงถือได้ว่าหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหลักสูตรจะกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ การปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทุกด้าน หลักสูตรของไทยโดยทั่วไปแล้วจะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับดังนี้

1. หลักสูตรระดับประถมศึกษา
2. หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา
3. หลักสูตรระดับอุดมศึกษา

หลักสูตรของไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐทั้ง 3 ระดับ คือ หลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะถูกควบคุมโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาจะถูกควบคุมโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ถ้าจะพิจารณาในแง่ของการนำไปปฏิบัติ หลักสูตรจะมีอยู่ 3 ระดับ คือ

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นแม่บทใหญ่ กำหนดหลักการหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งจะ เป็นลักษณะส่วนรวมของคนในชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น สามารถดัดแปลงแก้ไขได้แต่ต้องให้สอดคล้องกับหลักสูตรระดับชาติ การดัดแปลงแก้ไขนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศาสนาและอื่นๆ เป็นต้น
3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่ร่นนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมและสามารถดัดแปลงแก้ไขได้ตามสภาพของนักเรียนและสภาพอื่นๆ ทดล่าวมาแล้ว

จากความหมายและความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของหลักสูตร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังนี้

หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเรียน ซึ่งในนั้น ใ้คนทำงานในด้าน การใช้หลักสูตร และเอกสารหลักสูตร การจัดการวางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดทำและการใช้สื่อการสอน การจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน และ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

2.3 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) กล่าวว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ ประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และได้กล่าวถึงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

2.3.1 หลักการ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ ซึ่งเป็นเสมือนแนวทางหรือทิศทางของการประถมศึกษา ดังนี้

2.3.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน หมายความว่า เราจัดการประถมศึกษาเพื่อประโยชน์สำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือมีฐานะอย่างไรย่อมได้รับประโยชน์จากการประถมศึกษาโดยเท่าเทียมกัน

2.3.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต หมายความว่า สิ่งต่างๆ หรือเรื่องต่างๆ ที่ครูสอนนักเรียนจักอ่านวยประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียน คือเพื่อความอยู่ดีกินดีของทุกคนและสังคม

2.3.1.3 เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ หมายความว่า เราจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเห็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ทั้งในด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

2.3.2 จุดหมาย

จุดหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่งหลักสูตรมุ่งให้เป็นไปตามนั้น จุดหมายมุ่งให้เด็กมีความดี 4 ประการ คือ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีความสุข และเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยจัดแบ่งจุดหมายออกเป็น 4 หมวด คือ

2.3.2.1 คุณสมบัติของการเป็น หรือคุณลักษณะอันดีงามของคนไทย ได้แก่ คุณธรรมอันดีงามต่างๆ ซึ่งเราต้องสร้างให้เกิดขึ้นหรือใหม่ขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว
2. มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
3. ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
4. รักคิด วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีขนบธรรมเนียมค่านิยมและวัฒนธรรมระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
6. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รักยกย่องผู้อื่น
7. รักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นสหาย ฝรั่ง คนนำ และผู้ตามที่ดี

2.3.2.2 ความรู้และทักษะพื้นฐานจำเป็นต่อการดำรงชีวิต หมายถึงความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติได้ในสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันได้แก่

1. มีนิสัยส่วนตัวและส่วนรวมทั้งกายและจิตใจ
2. รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
3. มีความรู้และทักษะในการหา ใช้จ่ายและออมทรัพย์
4. เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน
5. มีความรู้และทักษะในการจัดหาและทำงานรวมกลุ่มกันโดยถือหลักสหกรณ์
6. มีความรู้และทักษะในการทำงาน ทั้งในฐานะผลิตและผู้บริโภค
7. มีนิสัยและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
8. มีความรู้และทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์
9. มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
10. มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนต่อสภาพสิ่งแวดล้อม
11. รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ

2.3.2.3 ชีวิตหลังสุขหรือความสุข หมายความว่า เราต้องสอนหรือฝึกให้ผู้เรียนรู้จักทำงานใหม่ความสุขตามอัธยาศัยของตน อันได้แก่

1. รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการ

ใหม่ๆ

2. เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือและนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน
3. รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
4. มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม
5. มีอิสระในการคิดแต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

6. รุ้จักแก้ไขปัญหโดยสันติวิธี

2.3.2.4 สมาชิกหลักของชุมชนและชาติหรือความเป็นพลเมืองดี หมายความว่า เราต้องการให้ทุกคนทำหน้าที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งได้แก่

1. เชื่อมในระบอบประชาธิปไตยพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. รักษา ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
3. สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน
4. รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคม และท้องถิ่นของตน
5. รู้ถึงความสำคัญระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน
6. สามารถฝึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความเจริญและความมั่นคง

ของประเทศ

7. รักษาในความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย

2.3.3 โครงสร้างและเนื้อหา

โครงสร้างและเนื้อหา คือ มวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
 กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและวิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิตเพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

การสอนหลักธรรมและการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธแต่เป็นศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนับถือย่อมทำได้ โดยสอนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาจริยศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ทั้งนี้ต้องมีโครงการสอนซึ่งศึกษาธิการเขตของเขตการศึกษานั้น

อเนก

การจัดมวลงประสพการณใหเรียนนนใหจัดโดยคหณตามคณาการของเดกและความเหมาะสมของทองถนเปนนาคัญ หลกสตรจจจัดเป 3 ชวงๆ ละ 2 ป คอ ประถมปท 1-2 ประถมปท 3-4 และประถมปท 5-6 ซงเนอหานั้นอาจจะคณาเปลยนเปลงได

2.3.4 การเรียนการสอน

การเรียนการสอน หลกสตรประถมศีกษาพหุศกกราช 2521 เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนมาก ไดระบบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรองนไวในตวนมบท เพื่อใหครูและผใชไดยึดถือเปนนวนปฏิบัติอยางกวางๆ

กระทรวงศีกษาธิการ (2525) ไดระบบแนวปฏิบัติไว 4 ขอคงน

2.3.4.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดคงนเนอหาในแตละบทเรียนควรยึดเหนี่ยวตามเหตุการณ สภาพทองถน ความสนใจของผเรียนและใหมีความสัมพันธระหวางกลมวิชามากที่สุด

2.3.4.2 ผสอนควรใชวิธีสอนที่จะใหผเรียนรูปฤทธาและความตองการของตนเองและทองถนฝึกใหคิดเป น แกปฤทธาเป นและรจกนาคความรไปใชประโยชนในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนใหเห็นวเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนอหาวิชา เชน การสอนแบบแกปฤทธา คณควา อภิปราย หางานกลม ฯลฯ

2.3.4.3 ผสอนควรคานึงถึงการที่จะใหผเรียนมีโอกาสเรียนหังภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซงมีผลสงเสริมคุณลักษณะเฉพาะเอกตบคณและใหผเรียนอยูนในสังคมได

2.3.4.4 การกำหนดเวลาเรียนแต่ละคาบ ใหโรงเรียนจัดเป นชวงสั้นหรือชวงยาวตามความเหมาะสมกับวัยของผเรียน ลักษณะเนอหาและกิจกรรม

2.3.5 อัตราเวลาเรียน

อัตราเวลาเรียน ตลอดหลกสตรใชเวลาเรียนประมาณ 6 ป ในแตละปการศีกษามีเวลาเรียนไมนอยกวา 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ไมนอยกวา 25 ชวโมง หงนเมอรรวมแลวตองไมนอยกวา 200 วัน และไมคากว 1,000 ชวโมง สำหรับชนประถมปท 1-4 และไมคากว 1,200 ชวโมง สำหรับนกรเรียนชนประถมปท 5-6 อัตราเวลาเรียนของมวลงประสพการณทง 5 กลมนน แตละระดับชนกำหนดไวโดยประมาณ คงน

2.3.5.1 กลมทกะ ชนประถมปท 1-2 ประมาณรอยละ 50 ชนประถมปท 3-4 รอยละ 35 และชนประถมปท 5-6 รอยละ 21 ของเวลาเรียนทงหมด

2.3.5.2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ปรมาณ ร้อยละ 15
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ร้อยละ 25 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ 21 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2.3.5.3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ปรมาณ ร้อยละ 25 ชั้นประถม
ปีที่ 3-4 ร้อยละ 25 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ 17 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2.3.5.4 กลุ่มการทำงานเล้างานฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ปรมาณ ร้อยละ 10 ชั้นประถม
ปีที่ 3-4 ร้อยละ 20 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2.3.5.5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ปรมาณ ร้อยละ 16 ของเวลาเรียน
ทั้งหมด

2.3.6 การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและการประเมินผลตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และ
จัดให้ครูได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปีตามความสามารถของนักเรียน ให้เป็น
หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอน ทดสอบเป็นระยะหรือทดสอบเมื่อจบบทเรียนตาม
ลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

สำหรับการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้น เป็นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา
เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นจึงได้ใช้หลักสูตรประถม
ศึกษา พุทธศักราช 2521 เช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
และในสังกัดอื่น ๆ

2.4 เอกสารหลักสูตร

ประกาศ (2526) ให้ความหมายของเอกสารหลักสูตรไว้ว่า เอกสารหลักสูตรคือ
เอกสารที่แจกแจงรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
และนักเรียน ซึ่งได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือเรียน เป็นต้น

วิธี (2524) จัดแบ่งเอกสารหลักสูตรตามลักษณะผู้ใช้ได้ 2 ประเภทคือ

1. เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู คู่มือหนังสือเรียน คู่มือ
ประเมินผล ฯลฯ

2. เอกสารหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม สมุด
แบบฝึกหัด บัตรงาน ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กล่าวถึงเอกสารหลักสูตรที่สำคัญที่โรงเรียนควรมีไว้เพื่อศึกษาค้นคว้า คือ

2.4.1 เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่

2.4.1.1 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นเอกสารแม่บท เป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดการศึกษาว่า จัดอย่างไรและมีทิศทางไปทางไหน

2.4.1.2 คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เนื้อหาสาระในเอกสารฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อครู ผู้บริหารการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นเรื่องให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียน การใช้สื่อการสอน การสอนซ่อมเสริม การจัดครูเข้าทำการสอน การจัดตารางสอน วิธการสอนที่เอื้อต่อหลักสูตร และ คำศัพท์ที่ใช้ในหลักสูตรประถมศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นเรื่องการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

2.4.1.3 แนวการใช้หลักสูตร กล่าวถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียน การกำหนดการสอนและตารางสอน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

2.4.1.4 แผนการสอน เป็นเอกสารชี้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มวิชา จะบอกเนื้อหาต้องสอนตามหลักสูตร จำนวนคาบ เวลาที่ใช้ในการสอน จุดประสงค์การเรียนรู้ หองการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน พร้อมทั้งเสนอแนะกิจกรรมที่จะช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอน ซึ่งกรมวิชาการเป็นฝ่ายจัดขึ้น เป็นแผนการสอนแกนกลางที่มีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศเป็นกลางๆ ในการนำไปใช้เขตการศึกษาจะต้องนำไปปรับปรุงรายละเอียดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นซึ่งจะเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.4.1.5 เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วยตัวอย่าง เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ทุกกลุ่มประสบการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ในสมคประจำชั้นกับแผนการสอนหรือคู่มือการสอน ตัวอย่างเครื่องมือวัดผลปลายภาคเรียน

2.4.1.6 คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เนื้อหาสาระกล่าวถึง ความสำคัญของกิจกรรมสร้างนิสัยควรจัดในรอบปีในแต่ละภาคเรียน ประจำสัปดาห์ และประจำวัน

2.4.2 เอกสารหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่

2.4.2.1 หนังสือเรียน เป็นหนังสือหมเนื่อหาสาระตรงตามหลักสูตรและจัดลำดับเนื้อหาสาระและความรู้เฉพาะเรื่องในระดับชั้น

2.4.2.2 หนังสือแบบฝึกหัด เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกฝนทักษะในด้านต่างๆ ที่จำเป็น

2.4.2.3 หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อฝึกทักษะการอ่าน

2.4.2.4 แผนภาพ เป็นภาพชุดประกอบการเรียนการสอน

2.4.2.5 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง

2.4.2.6 หนังสืออ้างอิง เป็นหนังสือหมเนื่อหาสาระที่เป็นความรู้โดยจัดไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น หน่วยงาน กรม ตำรา และสารคดีต่างๆ

เอกสารหลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดพิมพ์มาประกอบการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น ที่สำคัญสำหรับครูสอน นอกจากตัวหลักสูตรแล้ว ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตร แนวการใช้หลักสูตร แผนการสอน และเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดต่างๆในการปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วครูสอนในโรงเรียนเทศบาลจะได้รับเอกสารหลักสูตรเพียง 2 อย่าง คือ แผนการสอนและเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ เท่านั้น ส่วนเอกสารอื่นๆครูสอนต้องจัดหาเอง และในทางปฏิบัติครูส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่า เอกสารหลักสูตรทางกรมวิชาการจัดพิมพ์มาประกอบกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น มีอะไรบ้าง

2.5 การบริหารหลักสูตร

นพพงษ์ (2525) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการโดยมีเครื่องมือ คือ หลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของโรงเรียนในอนาคตจะเตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมของตนได้อย่างถูกต้องและเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

สันต์ (2527) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมหลักในโรงเรียนที่เกี่ยวกับกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการบริหาร

หลักสูตรนั้นควทำหน้าส่วนใหญ่ในโรงเรียนได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้าสายวิชา และครูสอน บุคคลเหล่านี้จะทำงานร่วมกันช่วยเหลือกัน แนะนำให้กำลังใจ ควบคุมดูแล สนับสนุน ประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน

L.A. Vandyke (อ้างถึงใน พงพิศ, 2525) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรที่สำคัญคือการดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนโยบายและวิธีการดำเนินงานจะต้องประกอบด้วยเป้าหมายที่สำคัญ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการบริหารงานเฉพาะกิจเพื่อใช้ทรัพยากรการบริหารเช่นเดียวกับทรัพยากรการบริหารงานธุรกิจ คือ คน เงิน วัสดุ การจัดการ เครื่องกลและตลาด (man money material management machine market) เพราะหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรทวิภาคและเป็นกระบวนการหนึ่งให้โรงเรียนเกิดการเรียนรู้ ให้บรรลุจุดหมายหลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ในกล่มประสบการณ์ของหลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุจุดหมายใดนั้น ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและที่สำคัญจะต้องเข้าใจในการปฏิบัติงาน

ความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ จะมากขึ้นเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความเข้าใจและความเห็นชอบในหลักการของครูผู้สอนตลอดจนศุภผลของ การนำไปปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริงได้ การวิเคราะห์ปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของกระบวนการบริหารและการใช้หลักสูตร ด้วยความเอาใจใส่และจริงจัง จึงจะเกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการได้

สังค์ (2527) กล่าวถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ แบ่งได้ 2 ระดับ คือ

1. หน่วยงานส่วนกลาง หมายถึง หน่วยงานหรือคณะบุคคลที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้หน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้
2. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานหรือคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวถึงการดำเนินงานบริหารหรือการใช้หลักสูตรในประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนกลางคือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรทวิศึกษาและทวิระดับชั้นต่ำกว่าปริญญาตรี โดยกำหนดจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนกำหนดรายละเอียดเนื้อหาสาระของหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน วัสดุหลักสูตร และยังได้ประสานงานกับหน่วยงานทางราชการต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษาต่างๆ

2.6 ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

นพพงษ์ (2525) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นหน่วยงานหรือองค์การที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคม อันได้แก่ การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมนั้นๆ โรงเรียนจึงมีหน้าที่จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม
2. การพัฒนาและปรับปรุงวัฒนธรรมของสังคม
3. การคิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

เพื่อให้การปฏิบัติการกิจของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้งานที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ ได้แก่

1. งานเกี่ยวกับการสอนหรือเกี่ยวกับการดำเนินการให้ตรงกับหลักสูตรของโรงเรียน (instructional program)
2. งานที่เกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยอันดีงาม ได้แก่ โครงการกิจกรรมนักเรียน บางครั้งเรียกว่า โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. งานที่เกี่ยวกับการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการเรียนการสอนและการประกอบกิจกรรมของนักเรียน เช่น การจัดอาคารสถานที่ ความสะดวกในเรื่องของยานพาหนะและอุปกรณ์ต่างๆ

อิทธิชัย และ คณะ (2517) ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนไว้ว่า การที่โรงเรียนจะสามารถจัดและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรับผิดชอบและความชำนาญในหน้าที่ นับตั้งแต่คณะผู้บริหาร

ครูสอน และฝ่ายสนับสนุนการสอน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ โดยอาศัยกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบและอาศัยจักรกลทางการบริหารเป็นหลัก ซึ่งจักรกลการบริหารที่สำคัญที่สุด คือ หลักสูตร ประมวลการสอน บันทึกการสอน ตารางสอน การสอน การวัดและประเมินผล หรือจักรกลต่างๆทางวิชาการนั่นเอง ครูอาจารย์เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อจักรกลเหล่านี้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางวิชาการจึงเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยตรง

ภิญโญ (2518) กล่าวว่า การบริหารวิชาการในโรงเรียนเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดตามอำนาจหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน และการบริหารหลักสูตรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารวิชาการของโรงเรียน ดังนั้น การบริหารวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับงานด้าน หลักสูตร เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน การใช้ทรัพยากร และแหล่งวิชาการในห้องเรียน การจัดตารางสอน การจัดเวลาเรียน ห้องวิชาการต่างๆ การปฏิบัติงานวิชาการของครู วิธีการสอนของครู การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าและส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี การประเมินผลการเรียน การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน กิจกรรมนักเรียน การวางแผนงานวิชาการและการประเมินผลงานวิชาการ ซึ่งการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว ก็เพื่อให้การบริหารหลักสูตรให้บรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาตามคาดหวังไว้ หรือตามจุดหมายของหลักสูตรนั่นเอง

การศึกษาปัญหาของการบริหารหลักสูตรในครั้งนั้น เป็นการศึกษาเฉพาะ ปัญหาของโรงเรียนเทศบาล ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชน และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา โดยการสำรวจเฉพาะ ปัญหาของการดำเนินการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน 10 ด้าน ได้แก่ การใช้หลักสูตร และเอกสารหลักสูตร การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดทำและการใช้สื่อการสอน การจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน และ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

2.6.1 การใช้หลักสูตร

สมิทร (2518) กล่าวว่า หลักสูตรจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษาเป็นอย่างดี

เพื่อสามารถให้คำแนะนำและความคุ้มครองให้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เพราะหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ ก็คือ การสอน และบุคคลสำคัญที่สุดคือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ทุกระดับการใช้หลักสูตรนั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ซึ่งปฏิบัติเกี่ยวโยงกันโดยบุคคลหลายฝ่าย คือ

การบริหาร ได้แก่ การจัดการ มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตร รวมทั้ง การสนับสนุน ช่วยเหลือด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน

การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนโดยครูและนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีความคิด มีคุณธรรม และ ลักษณะนิสัย ตามจุดหมายหมายของหลักสูตร

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆภายใน โรงเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม และช่วยเหลือนักเรียน และ เป็นการปลูกฝังคุณธรรม รสนิยม และนิสัยอันดีงามแก่นักเรียนอีกด้วย

การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบว่า นักเรียนได้ไปถึงจุดหมายปลายทางตามหลักสูตรหรือไม่เพียงใด และบอกว่ามีส่วนใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป

การนำหลักสูตรไปใช้ จึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรนั้นแม้จะสร้างขึ้นมาให้ดีสักปานใด ถ้ากระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ไม่เป็นไปอย่างมีระบบ ไม่ได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ ให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว การจัดการศึกษาตามจุดหมายของหลักสูตรให้คงไว้จะไม่บรรลุผลสำเร็จ ดังเช่น สังค (2527) กล่าวว่า ผลกระทบต่อการนำเอาอุดมการณ์ของคณะพัฒนาหลักสูตรไปใช้ เป็นการขัดขวางความสำเร็จหรือล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความสำเร็จของหลักสูตรและเป้าหมายของการศึกษาหาความรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวหลักสูตรและวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับครูสอน ผู้บริหาร โรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทุกระดับ จะปฏิบัติตามแนวของหลักสูตรด้วยความตั้งใจจริง และมุ่งมั่นในความสำเร็จ

ในระดับโรงเรียนถือว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุด เพราะจะต้องเป็นผู้

นำเอาหลักการ จดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรหน่วยงานระดับชาติวางไว้
ไปใช้ให้เกิดผล ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหาร
หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ

สังค (2527) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน
การใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรทางโรงเรียนใช้อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆแก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรมหรือ

จัดประชุมสัมมนา

5. ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครู ผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อ
เป็นแบบอย่างแก่ครูคนอื่นๆ

ส่วน วิชัย (2524) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร เช่น หลักการ จดหมาย
มวลประสบการณ์ เวลาเรียน คำแนะนำในการเรียนการสอน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่าง
เอกสารหลักสูตรชนิดต่างๆ เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือครูให้ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตรให้พร้อมและเพียงพอ เช่น แผนการสอน คู่มือครู
คู่มือหนังสือเรียน หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม คู่มือประเมินผลรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์จำเป็น
3. อบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรและวิธีการใช้หลักสูตรให้สมารถผลิต รวมทั้ง
ทั้งประชาสัมพันธ์หลักสูตรใหม่ให้แก่ปกครองนักเรียนได้ทราบ เพื่อจะได้ช่วยส่งเสริมให้การใช้
หลักสูตร เกิดผลดียิ่งขึ้น
4. จัดทำแผนการเรียนการสอน ตารางสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่าง
ราบรื่น
5. จัดครูเข้าสอนตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และมอบหมายงานให้
เช่น ครูโสตทัศนศึกษา ครูบรรณารักษ์ ครูแนะแนว เป็นต้น
6. จัดเตรียมสถานที่ ที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องเรียน
ห้องวิชาการต่างๆ สนามกีฬา แปลงเกษตร ฯลฯ
7. ต้องคอยดูแล นิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยเยี่ยมและสังเกตการสอน

เป็นครั้งคราว เพื่อทราบปัญหา จะได้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความต้องการ

8. หาวิธีส่งเสริมให้ความรู้แก่ครู ด้วยวิธีต่างๆ เช่น ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปดูงาน สังเกตการสอนโรงเรียนอื่น จัดหนังสือและแนะนำหนังสือให้อ่าน ฯลฯ

9. ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งประชาสัมพันธ์กิจการต่างๆ ของโรงเรียนให้บุคคลรอบรู้ เพื่อจะได้ช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้เกิดผลดี

10. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เช่น มอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความสามารถ และหัวหน้างาน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้เกียรติแก่ครู แสดงตนเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของครู พิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรมโดยได้จากผลของงาน

11. ส่งเสริมให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม เช่น การแข่งขันกีฬา

12. จัดหาวัสดุและอำนวยความสะดวกให้ครูได้ใช้สื่อการเรียนการสอน

สรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลสำคัญที่สุดคนหนึ่งที่จะทำให้หลักสูตรบังเกิดผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นอกจากจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรอย่างดีแล้ว ในขณะเดียวกัน จะต้องสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จอีกด้วย

2.6.2 การจัดการการสอน

วิชัย (2524) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนคือ กำหนดการ ระหว่างครูกับนักเรียนว่าวันหนึ่งจะเรียนวิชาอะไร เวลาไหน และนานเท่าไรหรือการกำหนด วิชาและเวลาที่จะใช้เรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์

ภิญโญ (2516) กล่าวถึงหลักเกณฑ์สำคัญในการจัดการสอนสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดเวลาเรียนไม่น้อยกว่าหลักสูตรกำหนด แต่ละวัน สัปดาห์ และรวมตลอดปี
2. การบรรจุเนื้อหาวิชาครบตามหลักสูตร วิชาใดเรียนสัปดาห์ละเท่าใดก็ต้องครบตาม

นั้น

3. การลงวิชาใดก่อนหลังต้องคำนึงถึงนักเรียนด้วย เช่น ไม่ควรจัดวิชาคณิตศาสตร์ไว้ก่อนท้าย เพราะเป็นวิชาที่ต้องใช้สมองคิดมาก

4. เวลาตอนเช้าควรมากกว่าตอนบ่ายสำหรับประเทศร้อน เพราะตอนบ่ายอากาศร้อนอบอ้าว

5. วิชาที่ต้องเรียนสัปดาห์ละหลายวันไม่ควรจัดซ้อนวันกัน เพราะจะเบื่อและลำบากแก่

นักเรียนจะทำการบ้านให้ทันในวันถัดไป

6. วิชายากต้องใช้ความคิดมากไม่ชื่อนักในวันเดียวกันควรสลับหรือกระจายให้ทั่วทั้งสัปดาห์

7. ควรให้ความสะดวกแก่ครูด้วย เช่น ไม่จัดให้ครูสอนต่อเนื่องกันถึง 3 ชั่วโมง เพราะจะเหนื่อยเกินไปและต้องคำนึงถึงความสะดวกของนักเรียนด้วยเช่นกัน เช่น บางวิชาอาจต้องทำงานมากเกินเวลาอยู่บ่อยๆ ควรจัดไว้หาย ก่อนพักเที่ยงหรือก่อนเลิกตอนเย็น

8. ตารางสอนควรทำให้เสร็จเรียบร้อยประกาศให้ครูและนักเรียนให้ทราบก่อนเปิดเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นวันทำงานได้ทันที

9. ควรเฉลี่ยปริมาณการสอนต่อหนึ่งสัปดาห์ให้ครูทุกคนพอ ทดเทียมกันหรือต่างกันอย่างเหมาะสม

10. ตารางสอนควรทำ 3 ชุด คือ ชุดหนึ่งประจำห้องเรียน ชุดสองให้แก่ครูเป็นรายบุคคล อีกชุดหนึ่งเป็นชุดใหญ่รวมตารางสอนไว้ประจำห้องครูใหญ่

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กำหนดหลักทั่วไปในการจัดทำตารางสอน สำหรับการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรได้กำหนดระยะเวลาของคาบไว้แล้ว คาบละ 30 นาที ในการจัดสอนแต่ละครั้งจะกล่าวกได้ แต่ควรให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มวิชา และพัฒนาการของเด็กนักเรียนด้วย

2. การกำหนดคาบเวลาเรียนของวิชาในกลุ่มเดียวกันหรือแต่ละกลุ่มวิชา ควรให้มีการยืดหยุ่นได้ เช่น ในตารางสอนที่สอนเกี่ยวกับการปั้นอาจสอนไม่จบในหนึ่งคาบหรือสองคาบ ควรยืดเวลาออกไปอีกได้

3. คิดเวลาที่เปิดเรียนจริงตลอดปีการศึกษา มีวิธีคิดดังนี้

หลักสูตรกำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า สัปดาห์ละ 5 วันๆละ 5 ชั่วโมง ปีละไม่น้อยกว่า 200 วัน หรือ 1,000 ชั่วโมง ซึ่งเท่ากับ 3,000 คาบ ดังนั้น

ตลอดปี มีเวลาเรียนประมาณ $200 \div 5 = 40$ สัปดาห์

หนึ่งสัปดาห์จะมีเวลาเรียน $3000 \div 40 = 75$ คาบ

ในหนึ่งวันมีเวลาเรียน $75 \div 5 = 15$ คาบ

4. ศึกษาอัตราเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มวิชา แล้วจัดแบ่งเวลาออกเป็นสัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา เช่น อัตราเวลาเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 จัดทำตามตารางสอน คิดดังนี้

กลุ่มทักษะ

ภาษาไทย เวลาเรียนตลอดปี 1050 คาบ

คณิตศาสตร์ เวลาเรียนตลอดปี 450 คาบ

กลุ่มทบทวนการแก้ไข

สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

สร้างเสริมลักษณะนิสัย

การทำงานและพินิจงานอาชีพ

เวลาเรียนตลอดปี 1130 คาบ

กลุ่มทองการศึกษาทักษะเป็นพิเศษ

สร้างเสริมลักษณะนิสัย

การทำงานและพินิจงานอาชีพ

เวลาเรียนตลอดปี 370 คาบ

รวม 3000 คาบ

ในหนึ่งสัปดาห์เรียนทุกกลุ่ม รวม 75 คาบ

5. ทำตาราง จัดวิชาเนื้อหาบรรจุในตารางให้ครบทั้ง 5 วัน เช่น ภาษาไทยต้องสอนสัปดาห์ละ 26 คาบ ดังนั้นจะบรรจุลงได้ประมาณ $26 \div 5 = 5$ คาบ โดยบรรจุลงได้ประมาณวันละ 5 คาบ 4 วัน และ วันละ 6 คาบ 1 วัน การบรรจุวันละ 5 คาบ อาจติดต่อกันนานเกินไปจึงควรบรรจุตอนละ 2-3 คาบ ไม่ควรติดต่อกัน เป็นต้น

2.6.3 การจัดการเข้าสอน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ให้ความหมายของการจัดการเข้าสอนไว้ว่า การจัดการเข้าสอนหมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบต่องานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สันต์ (2527) ได้แบ่งการจัดการเข้าสอนในชั้นเรียนไว้เป็น 3 แบบใหญ่ๆ

1. การจัดแบบครบประจำชั้น (Self contained) ซึ่งเป็นที่นิยมและทำกันมากในการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย โดยการที่ครูหนึ่งคน จะเป็นรับผิดชอบในการสอนทุกวิชาตลอดสัปดาห์ ครูประจำชั้นจะเป็นผลผูกขาดการเรียนการสอน การวัดผล การอบรม และอื่นๆภายในชั้นเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นผลดีในแง่ที่ว่า สะดวกแก่การผสมผสานของวิชา สามารถ

บูรณาการความรู้เนื้อหาวิชาได้ดี มีการยึดเหนี่ยวในการเรียนการสอน แต่มิชอบจำกัดครูคนเดียว ไม่สามารถจะมีความรู้เป็นอย่างดีในทฤษฎีวิชาได้

2. การจัดแบบครูประจำวิชา (Departmentalized) คือการจัดให้ครูผู้สอนรับผิดชอบสอนเป็นรายวิชาหรือกลุ่มวิชาและสอนได้หลายห้อง การจัดครูประจำวิชามีวัตถุประสงค์ต้องการที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกในสาขาวิชา โดยมากแล้วจะจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

3. การจัดสอนแบบเป็นคณะ (Teamteaching) คือการจัดสอนครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันวางแผน ดำเนินการสอน การวัดผล การจัดครูสอนเป็นทีมจะเหมาะสมสำหรับประเทศที่มีการพัฒนา มีงบประมาณมากในการจัดการศึกษา และเหมาะสมกับนักเรียนเป็นจำนวนมากในห้องเรียนเดียวกัน

วิชัย (2524) ได้แบ่งการจัดครูเข้าสอนประจำชั้นเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทบทวนใช้กันน้อยมี 2 วิธี คือ

1. การจัดสอนให้ครูคนเดียวรับผิดชอบการสอนทั้งหมดทฤษฎีวิชาของห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่งให้ครูคนเดียว ครูคนนี้จะสอนทฤษฎีวิชาตลอดวัน ซึ่งควรใช้ได้ดีในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และ 3-4 เพราะเป็นชั้นระดับต้นๆ จะช่วยเน้นให้ครูมีการผสมผสานสัมพันธ์ (Intergration) วิชาต่างๆที่สอนให้กลมกลืนกัน ดังนั้นครูที่สอนประจำชั้นใดต้องมีความชำนาญพิเศษในการสอนชั้นนั้นโดยเฉพาะ โดยต้องมีความชำนาญในทฤษฎีวิชา

2. การจัดให้ครูแบ่งรับผิดชอบสอนเป็นรายวิชา ได้แก่ การมอบให้ครูคนหนึ่งรับผิดชอบวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะแล้วสอนทุกห้องในชั้นเดียวกันหรือบางระดับชั้น เนื่องจากวิชาเหล่านั้นต้องใช้ครูที่มีทักษะหรือความชำนาญเป็นพิเศษ เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ วิชาชีพบางอย่าง ฯลฯ การจัดครูรับผิดชอบเป็นรายวิชาจึงไม่ค่อยนิยมใช้ในระดับประถมศึกษาแต่จะใช้ได้บ้างในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อให้บางวิชาได้รับการเรียนในระดับมัธยมศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กำหนดเกณฑ์ในการจัดครูเข้าสอนในแต่ละระดับชั้นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังต่อไปนี้

การจัดครูเข้าสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 (อายุระหว่าง 6-8 ปี)

ครูจะเป็นผู้สอนในระดับชั้นนี้ ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ เพราะจะต้องอยู่คลุกคลีใกล้ชิดกับเด็กพอสมควร มีประสบการณ์ต่อสิ่งต่างๆรอบตัวไม่มากนัก คำที่ใช้พูดหรือเรื่องราวต่างๆให้เข้าใจง่ายมีน้อย ครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาของเด็กนำมาใช้สนทนาโต้ตอบกับเด็ก

ถ้าครูใช้ภาษาของผู้ใหญ่กับเด็กในระดับมากเกินไปเด็กจะฟังไม่ค่อยรู้เรื่องและไม่เข้าใจ จะทำให้ เด็กเบื่อหน่ายไม่อยากมาโรงเรียน การจัดครูเข้าสอนในระดับชั้นควรถือหลักเกณฑ์ เป็นกลางๆดังต่อไปนี้

1. ควรเป็นเพื่อนสหายกับเด็ก ใจเย็น รุ้หลักจิตวิทยาของเด็กวัยนั้นพอสมควร
2. ต้องเป็นคนที่ยอมเสียสละเวลาเพื่อเด็กได้ ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง
3. ต้องเป็นคนที่อารมณ์ขันอยู่เสมอ ไม่โกรธง่าย ไม่มือไวหุ้ดเด็ก
4. ต้องเป็นคนที่มีความละเอียดถี่ถ้วน ไม่ละเลยเมื่อเด็กไม่ทำอะไรไม่ถูกไม่ควร ต้อง

เอาใจใส่เด็กอย่างสม่ำเสมอ

5. ต้องสนใจที่จะศึกษาวิธีสอนใหม่ๆ นำมาใช้สอนเพื่อไม่ให้เด็กเบื่อ
6. ต้องให้ความรักความยุติธรรมแก่เด็กอย่างทั่วถึง เพื่อให้เด็กมีความรักตอบ และ

เชื่อมั่นในตัวครู

7. ในด้านวิชาความรู้วิชาสามัญอาจจะค่อยไปบ้างก็ยังใช้ได้
8. ควรเป็นคนที่คล่องแคล่วว่องไว และมีความเป็นคนที่เข้มแข็งแรงเด็ดขาดเท่า

ได้แก่

9. หลักสำคัญที่สุด ควรเป็นคนที่สมควรใจจะสอนในระดับชั้นโดยไม่ถูกบังคับ

การจัดครูเข้าสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 (อายุระหว่าง 8-10 ปี)

เด็กในระดับนี้ประสบการณ์ต่างๆมากขึ้น รู้คำใช้พูดจากัน และมีความรู้รอบตัวมากขึ้น จะเข้าทำการสอนจำเป็นที่จะต้องรู้จักวางตัวในขณะสอนและอย่าคลุกคลีกับเด็กอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์มากเกินไป เพราะเด็กในวัยนี้มีความคิดริเริ่มที่จะทำกิจกรรมต่างๆมากขึ้น ยังต้องการความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากครู การจัดครูเข้าทำการสอนจึงควรถือหลักเกณฑ์เป็น กลางๆ ดังนี้

1. มีความรู้หลักวิชาดี สามารถอธิบายเนื้อหาวิชาต่างๆหนักเรียนซักถามหรือข้อสงสัยได้ อย่างแจ่มแจ้ง
2. ต้องเป็นคนที่สนใจศึกษาค้นคว้าวิธีสอนใหม่ๆอยู่เสมอ
3. ต้องคอยติดตามความคิดใหม่ๆแปลกๆของเด็กอย่างใกล้ชิดและทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ

ของเด็ก

4. ต้องให้ความรัก ความสนใจ ความยุติธรรมแก่เด็กอย่างจริงจัง

5. ต้องไม่ใช้อารมณ์กับเด็กไม่ว่ากรณีใดๆ เช่น ไม่ตีหรือทำโทษเด็กในขณะที่โมโหหรือโกรธ เป็นต้น

6. ต้องเป็นศุภสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็กในวัยนี้เพื่อปฏิบัติตนกับเด็กได้อย่างถูกต้อง

7. ต้องรู้จักวิธีเสริมกำลังใจ คือ ชมเชย หรือยกย่อง เมื่อเด็กกระทำความดีในโอกาสอันควร

8. ต้องเป็นศุภไม่งงค้ายเมื่อเห็นเด็กกระทำการใดๆ ที่ไม่ถูกไม่ควร ต้องคอยแนะนำตักเตือนทุกครั้ง

การจัดครูเข้าสอนในระดับชั้นประถมศึกษา 5-6 (อายุระหว่าง 10-12 ปี)

เด็กที่อยู่ในวัยนี้ประสบการณ์ทางภาษาในการพูดและรับฟังเรื่องราวต่างๆ ได้แล้ว แต่เป็นระยะที่เริ่มย่างเข้าสู่ห้วงเวลาหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่นระยะแรก จึงเริ่มมีปฏิกิริยาและความคิดแปลกๆ ซอซบเพื่อน ยกย่องและเอาอย่างหมกมุ่นความสามารถเหนือกว่าหรือพอใจ ต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ เริ่มมีความอายและต้องการอิสระ มีเวลาเป็นของตัวเองบ้าง ครูจะเป็นผู้สอนจะต้องให้ความรัก ความเข้าใจและสนใจเด็กเป็นพิเศษ เป็นทั้งที่ปรึกษาและระบายความอัดอั้นใจในเรื่องต่างๆ ของเด็กได้ การจัดครูเข้าสอนในชั้นนี้ จึงควรถือหลักเป็นกลางๆ ดังนี้

1. ต้องมีความรู้ทางวิชาการดี สามารถอธิบายเนื้อหาหลักวิชาและข้อข้องใจต่างๆ แก่นักเรียนได้อย่างถูกต้องชัดเจน

2. ต้องเป็นบุคคลที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ทัน่วงที

3. ต้องเป็นผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอให้ทันกับเหตุการณ์รอบๆ ตัวที่เกิดขึ้น นักเรียนจะได้มีความเชื่อมั่นในความเคารพนับถือและเชื่อฟัง

4. ต้องเป็นผู้มีอารมณ์เย็นไม่ว้าว ไม่ทำโทษเด็กขณะโกรธ

5. ต้องเป็นนักปกครองที่ให้ความรักความเอาใจใส่และความยุติธรรมแก่นักเรียนได้ในทุกกรณี

2.6.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การทวนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปตามจุดหมาย หลักการทวนำไว้ในหลักสูตรก็โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ดังนั้นการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดการรู้ร้มน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะการเรียนรู้เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสม บรรยากาศ เทคนิคและองค์ประกอบทั้งหลายมาช่วยให้เด็กเกิดการรู้ร้มน้อยสมบูรณ์ที่สุด การสอนของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติและทัศนคติตามที่หลักสูตรมุ่งหวังไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือความพยายามของคนคนหนึ่งหรือหลายคนที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเกิดการรู้ร้มน้อยโดยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่างๆ ไปใช้แก้ปัญหาชีวิตและปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข หลักการสอนที่สำคัญก็คือสอนให้เรียนโดยการกระทำ ทดลอง ค้นคว้าแก้ปัญหาด้วยตนเองและสอนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียนโดยสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประสาร (2519) กล่าวว่า การสอนคือกระบวนการจัดให้เกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ทวนำไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนเป็นพฤติกรรมของผู้สอน การเรียนเป็นพฤติกรรมของผู้เรียน การเรียนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการสอนและการสอนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเรียน กระบวนการเรียนการสอนอาจแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่ในรูปของการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนย่อมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในลักษณะที่การศึกษามุ่งจัดการสอนให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การเรียนการสอนจึงถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นหัวใจของกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องคำนึงว่า ไม่ว่าตนจะปฏิบัติงานด้านใดๆ ตามหน้าที่ของผู้บริหารก็ตามย่อมให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนอยู่เสมอ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนมาก และได้ระบบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องไว้ในตัวแบบของเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้ครูและผู้ใช้โดยดียวถือเป็นแนวปฏิบัติ ดังนั้น

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรยึดหยุ่นได้ ตามเหตุการณ์ สภาพของท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชา ใ้หมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ปัญหาและความต้องการของตนเองและท้องถิ่น ผักให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นและรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนให้เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของเอกแต่ละคนและให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้

4. กำหนดเวลาเรียนในแต่ละคาบให้โรงเรียนจัดทำเป็นช่วงสั้นหรือยาวตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524) กล่าวถึงลักษณะการสอนที่จะให้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สอนครบทุกเรื่อง ทุกกลุ่ม ตามโครงสร้างของหลักสูตร คือจัดการเรียนครบทุกกลุ่ม ประสบการณ์และให้ครบตามคาบเวลาที่กำหนดไว้

2. สอนทั้งเนื้อหาและกระบวนการ นั่นคือสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เวลาวัดผลก็ต้องวัดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

3. เด็กเป็นผู้แสดงและครูเป็นผู้กำกับกับการแสดง โดยให้เด็กได้มีโอกาสได้แสดงกิจกรรมต่างๆตามความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการบรรยาย อภิปราย สำนึก ทดลอง รายงาน ค้นคว้า และใช้อุปกรณ์การสอน เด็กควรมีส่วนได้แสดงภายใต้การกำกับของครู ตามความเหมาะสมกับวัย เวลา สถานที่และเนื้อหาของการเรียน

4. เรียนเมื่ออยู่ร่วมกัน โดยให้เด็กคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน แก้ปัญหาและประเมินผลงานร่วมกัน กิจกรรมการเรียนควรทำเป็นกลุ่ม

5. สอนคนไม่ใช่สอนหนังสือ ทว่าสอนคนคือสอนและฝึกอบรมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ โดยใช้หนังสือ อุปกรณ์ และกิจกรรมต่างๆหลายอย่างตามความเหมาะสม ความหมายของขอนกคือ สอนเพื่อมองพัฒนาคนไม่ใช่สอนเพื่อให้อ่านหนังสือเท่านั้น

นอกจากนี้ผู้สอนควรพิจารณาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ

1. การสอนแบบบรรยาย ควรใช้ให้น้อยที่สุด ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้มาก เน้นการอภิปรายระหว่างนักเรียนกับนักเรียนหรือครูกับนักเรียน

2. การบอกหรือสั่งให้นักเรียนทำตามควรทำแต่น้อย แต่ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและตัดสินใจด้วยตนเองให้มากที่สุด

3. ใช้วิธีส่งเสริม บัวย ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวเด็กยิ่งกว่าอ้างอิงตำรา

4. ให้นักเรียนเรียนตามความถนัดหรือความสนใจของเขาให้มากที่สุด

5. การสาธิตหรือการทดลอง ครูไม่ควรทำเองทุกเรื่อง แต่ควรสนับสนุนให้เด็กได้วางแผนปฏิบัติงานเองให้มากที่สุด

6. ครูควรตระหนักอยู่เสมอว่า การเรียนรู้ไม่ใช่เกิดเฉพาะในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ควรให้เด็กเรียนด้วยการอภิปราย ค้นคว้า และทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน

7. มีเทคนิคการสอนหลายวิธี ที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนที่น่าสนใจ

เมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แล้วจะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนจะเน้นหนักให้ครูผู้สอนเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากบอกความรู้ มาเป็นชี้แนะ และคอยช่วยเหลือให้นักเรียนให้ช่วยตนเองมากที่สุด และครูผู้สอนต้องคอยติดตามตรวจสอบพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนอยู่ตลอดเวลาด้วย

อย่างไรก็ตามถ้าจะจัดประเภทของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรแล้ว สามารถจัดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางและการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง แต่ในทางปฏิบัติครูและนักเรียนจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันเสมอ กิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 2 ประเภทมีลักษณะดังนี้

1. การสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง

การบรรยาย หรือการถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรง ในระดับประถมศึกษาควรจะกระทำให้น้อยลง และเป็นเพียงกิจกรรมเสริมอย่างอื่นเท่านั้น ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นไม่ควรใช้วิธีอื่นแทน

การใช้คำถาม เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและหาคำตอบเอง การใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องมีใช้ของง่าย ฉะนั้นครูควรมีวิธีการและเทคนิคการใช้คำถามอยู่เสมอ คำถามที่เด็กจะต้องค้นคว้าทดลอง หรือหาข้อมูลเหตุผลประกอบมากจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียน

การสอน เพราะจะทำให้เด็กคิดเป็นพึ่งตนเองได้และมีความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

การสาธิต ได้แก่การแสดงหรือการทำให้นักเรียนดู กิจกรรมการสาธิตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มประสบการณ์ การสาธิตเป็นกิจกรรมการสอนช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องต่างๆได้ชัดเจน

2. การสอนที่เหมาะสมเป็นศูนย์ความสนใจ

การใช้หนังสือเรียน หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ครูสอนจะต้องมีความรู้และรู้จักใช้หนังสือแบบเรียนให้เกิดประโยชน์จะใช้หนังสือแบบเรียนแทนครูไม่ได้

การมอบงานให้ทำ หรือค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการมอบหมายงาน ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้า มีแหล่งความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะไปศึกษาค้นคว้าได้

การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการให้การบ้าน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลงานจากการทำแบบฝึกหัด จะบอกให้ทราบว่านักเรียนเรียนบทเรียนที่เรียนมาแล้วเข้าใจหรือไม่ ถ้าไม่เข้าใจครูจะต้องมีการสอนซ่อมเสริมหรืออาจจะต้องทบทวนเรียนใหม่

การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการวางแผนทางหรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักเรียนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น ใช้เหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน

การให้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการตอบสนองในความเชื่อความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจัดให้เด็กได้เรียนตามความสามารถ ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ที่การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล และมอบวัสดุการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและความสามารถแต่ละบุคคล ครูจึงต้องเตรียมบทเรียนสำเร็จรูป เตรียมศูนย์การเรียนรู้และอุปกรณ์ให้พร้อม

การศึกษานอกสถานที่ เป็นการศึกษาและสังเกตสิ่งต่างๆนอกห้องเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง

การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สนุกสนานและเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด เรียนรู้ที่จะเข้าใจคนอื่นรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง

การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมที่ใกล้เคียงกับการแสดงบทบาทสมมติมาก แตกต่างกันอยู่ตรงที่ว่า การแสดงบทบาทสมมติ เราเน้นการแสดงออกและความรู้สึก ของผู้แสดงแต่ละคน การสร้างสถานการณ์จำลอง เน้นกระบวนการและบรรยากาศทั้งหมด ในการแสดง เน้นการจำลองสถานการณ์จริงทั้งหมดไว้ในห้องเรียน

การทดลอง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาความจริงด้วยตนเอง ในระดับประถมศึกษา ควรส่งเสริมให้การทดลองในสิ่งที่เด็กควรทำได้และไม่ซับซ้อน แต่ต้องไม่ให้เด็กรู้สึกว่ายากเกินไป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพ ของนักเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ การปรับปรุงหรือดัดแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว จะต้องศึกษาขั้นตอนและวิธีการใช้หลักสูตรให้ถูกต้อง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อจะทำให้ทราบเป้าหมายของการทำงาน และทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรทุกประเภท ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เตรียมทำแผนการสอนย่อยและกำหนดการสอน เพื่อวางแผนการสอนให้เหมาะสม และเป็นไปตามอัตราเวลาเรียนที่กำหนด
4. จัดทำแผนการสอนระดับบทเรียน เพื่อนำไปใช้สอนได้ทันทีและตรงตามความต้องการของครู
5. เตรียมสื่อการเรียนที่จำเป็น ตามแผนการสอนระดับบทเรียน เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูและนักเรียนอย่างแท้จริง ครูทำหน้าที่ สอนหนังสือให้น้อยลงแล้วกลับมาสอนคนใหม่มากขึ้น ฝึกให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองปฏิบัติกิจกรรมใน ห้องเรียนให้มากกว่าแต่ก่อน บรรยากาศในห้องเรียนจึงควรเปลี่ยนจากการยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมจะเป็นของเด็ก โดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นเพียงผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางที่กำหนดไว้ วิธีสอนของครูควรนำมาใช้ควรเปลี่ยนไปตาม สภาพของกิจกรรมและเนื้อหาวิชา ตลอดจนคำนึงความเหมาะสมและวัยของผู้เรียนด้วย

ในการบริหารหลักสูตรที่เกี่ยวกับการสอนของครุณ ภัฏ (2523) มีความเห็นว่า ครูใหญ่และผู้บริหารการศึกษาควรจะระลึกว่า ตนเองไม่ใช่ครูของครู และไม่รอบรู้ในด้านวิชาการไปหมดทุกสาขา จึงไม่ควรไปสอนครูว่าควรสอนอย่างไร แต่ควรเป็นแค่เลขาหรือทำงานคหบดีและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ช่าง (2519) ยังกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ครูใหญ่จะต้องวางนโยบายร่วมกับครู ว่านโยบายการเรียนการสอนในแต่ละปีและแต่ละวิชาจะเน้นหนักไปในรูปใด เป้าหมายของการปรับปรุงการเรียนการสอนมีอะไรบ้าง แล้วจึงจัดสรรระบบงาน จัดตัวบุคคล แบ่งหน้าท่งงานให้ใครได้สัดส่วนกันและให้เหมาะสมกับความถนัดของครู ในระหว่างดำเนินการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารจะต้องทำหน้าที่บริการแก่ครูในด้านต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.6.5 การสอนซ่อมเสริม

วิช (2524) กล่าวว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การสอนเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าหรือสูงกว่าเด็กอื่นๆในห้องเดียวกัน และ ปรีชา (2525) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนเพื่อซ่อมส่วนที่เด็กยังบกพร่องและเสริมในสิ่งที่เราปรารถนาจะให้เด็กเจริญก้าวหน้าในทางที่ดี ให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนด้วยวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้แบ่งการสอนซ่อมเสริมไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การสอนซ่อมสำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนอ่อนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้เรียนได้ทันเพื่อนในระดับชั้นเดียวกันหรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้
2. การสอนเสริมสำหรับเด็กฉลาดให้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและมีประโยชน์

หลักการสอนซ่อมเสริม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กำหนดหลักการสำหรับการสอนซ่อมเสริมชั้นประถมศึกษา ไว้เป็นแนวทางดังนี้

- ก. การสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือเด็กที่เรียนอ่อน ควรมีหลักการ ดังนี้

1. ศึกษาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เด็กเรียนอ่อน เพื่อหาทางแก้ไขหรือสอนซ่อมได้ตรงกับสาเหตุ

2. ชี้แจงปัญหาให้ปกครองของนักเรียนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา หรือสาเหตุนี้

3. ถ้านักเรียนเรียนอ่อนหลายวิชา ควรแก้ไขหรือสอนซ่อมทีละอย่างไม่ควรสอนซ่อม ครึ่งเดียวหลายวิชา

4. ระยะเวลาของการสอนซ่อมเสริมอาจสอนในเวลาเรียน ขณะที่เรียนร่วมกับเพื่อน ๆ เวลา ก่อนเข้าห้องเรียน ขณะพักรับประทานอาหารกลางวัน หรือหลังจากโรงเรียนเลิกตอนเย็น การสอนแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานเกินไป

5. ไม่ควรสอนส่งแทนนักเรียนแล้วซ้ำอีก ถ้าจำเป็นต้องทบทวนเพื่อให้เกวียกกันควรใช้ ระยะเวลาเพื่อการนี้สั้นๆ

6. วิธีสอนควรใช้วิธีใหม่ๆ ไม่ซ้ำกับวิธีเดิมที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้ว

7. หลังจากมีการสอนซ่อมไปแล้ว ควรติดตามผลงานอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

ข. ควรสอนซ่อมเด็กเรียนอ่อนให้ได้ผลดีควรมีคนสังเกตดังนี้

1. มีความรักเมตตาและเห็นใจนักเรียนที่เรียนอ่อน

2. มีทักษะเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่างๆ และรู้จักวิธีนำมาใช้

3. มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง ไม่โกรธง่าย

4. รักเสริมแรงให้เกิดแรงจูงใจกับเด็ก

ก่อนทำการสอนซ่อมเสริมควรจัดทำโครงการเสียก่อนเพื่อจะได้ดำเนินงานได้ถูกต้อง ให้บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ

ค. การสอนซ่อมเสริมเด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถได้เต็มที่ควรหลักการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาพฤติกรรม อารมณ์หรือสังคมของนักเรียน ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2. ทำความเข้าใจกับนักเรียนแสดงให้เห็นว่าครูเป็นมิตร เพื่อให้เด็กเรียนมีความคล้อย

ตามครูที่จะแนะนำให้

3. ชี้แจงให้ปกครองเข้าใจกับนักเรียนเห็น เพื่อขอความร่วมมือ

4. กำหนดเนื้อหาที่จะสอนเสริมให้สูงกว่าระดับชั้นที่เรียน และเป็นไปตามแนวทาง

ส่งเสริมความถนัดและใช้คุณสมบัติพิเศษของนักเรียนให้เป็นประโยชน์

5. วิธีสอนไม่จำกัด แต่ควรใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนจะช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองและวิธีสอนแบบอภิปรายซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเต็มที่

ห

6. ระยะเวลาในการสอนไม่จำกัดเพราะนักเรียนพวกนี้มีความสามารถสูงอยู่แล้ว ข้อสำคัญขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่เขาสนใจและมีความถนัดเฉพาะตัว

7. สื่อการเรียน เช่น บัตรงาน หนังสืออ่านประกอบ ฯลฯ จะเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนพวกนี้มาก

๖. ครูสอนเด็กฉลาดควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง
2. มีสุขภาพร่างกายจิตใจดี
3. มีทักษะในวิธีสอนต่างๆ
4. เป็นผู้ที่เข้าใจเด็ก รู้จักนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กมาใช้ในการแก้ปัญหา
5. มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว รู้จักสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กเรียน

2.6.6 การจัดทำและการใช้สื่อการสอน

ชัยยงค์ (2521) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการประกอบการสอนเพื่อให้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. สิ่งสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า วัสดุ ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ซอคล้อง แบบเรียน ภาพยนตร์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า อุปกรณ์ ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่างๆ เป็นต้น

3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เป็นอิสระ คือไม่คงจะใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย เช่น การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

Hass and Packer (1955) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนคือ เครื่องมือที่จะช่วยครูกายทอดสิ่งต่างๆที่เป็นจริง เช่น ทักษะ ทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ไปยังผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนไว้ในคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยใช้คำว่า สื่อการเรียน และให้คำจำกัดความไว้ว่า สื่อการเรียน หมายถึง เครื่องมือตลอดจนเทคนิคต่างๆที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้ และยังจัดเป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยาก

เรียนต่อไป เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้เป็นอย่างดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น

วิชัย (2524) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า สื่อการเรียนนั้นมีความหมายกว้าง จึงหมายรวมถึง สิ่งต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างสนับสนุน หรือเป็นตัวกลางให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมาย อย่างมีประสิทธิภาพโดยช่วยเร้าความสนใจ ประหยัดเวลา ให้ประสบการณ์ที่คุ้มค่าแก่ผู้เรียน สื่อการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้หลักสูตรไปถึงผู้เรียน ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสูตร สื่อการเรียน และนักเรียน ได้ดังนี้

หลักสูตร----> สื่อการเรียน----> นักเรียน

ความสำคัญของสื่อการสอน

เกษม และคณะ (2518) กล่าวว่า สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้าง ขวางขึ้น ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ นักเรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกัน ช่วยอธิบายสิ่งที่ยากให้ เข้าใจง่าย แสดงความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของศัพท์ต่างๆ ได้ดีขึ้น แสดงส่วนลบลบให้เข้าใจได้ดี สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะ ทางและขนาดได้ ทำให้สิ่งเคลื่อนไหวเร็วช้าลงได้ ทำให้สิ่งเคลื่อนไหวช้าเร็วขึ้นได้ นำสิ่ง ที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ นำสิ่งที่ยังไกลมาศึกษาได้ ย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลง ขยายสิ่งเล็กให้ ใหญ่ได้ ช่วยประหยัดเวลาในการสอน ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง นักเรียนเรียนรู้อย่าง ถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็วขึ้น ช่วยเปลี่ยนทัศนคติได้และส่งเสริมการคิด และปฏิบัติ

เกอกล (2520) กล่าวว่า การสอนโดยใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ทำให้นักเรียนเรียนได้ดีกว่า ที่ไม่ใช้ ภายหลังจากที่สอนไปแล้ว 3 เดือน นักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ประกอบการ สอน จะจดจำสิ่งที่เรียนไว้ได้มากกว่า นักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ถึง 22 เปอร์เซ็นต์

สมหญิง (2521) ได้สรุปผลการวิจัยของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ชัดเจน นานขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องต่างๆ ได้มากขึ้นและได้นานขึ้น
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและช่วยให้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง
4. คุณลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเป็นจริง ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมาย ในสิ่งนั้น ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางจะช่วยให้เข้าใจสิ่งอื่นได้ดียิ่งขึ้นด้วย

5. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทันและดียิ่งขึ้น
6. ช่วยลดคำท้วงติงหรือคำอธิบายที่เป็นคำพูดของผู้สอน
7. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและมากขึ้น
8. สามารถเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติได้ถ้าใช้สื่อการสอนเป็นประจำ
9. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหา
10. สื่อการสอนจะช่วยเร่งทักษะการเรียนรู้

จากคุณสมบัติของสื่อการสอนดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อส่งเสริมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งผู้เรียนยังอยู่ในวัยเด็ก ยังไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่ป็นนามธรรมได้เท่าเทวควร จึงจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนประกอบในชั้นเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำในการใช้สื่อการสอนภายในโรงเรียนอย่างหลักเลียงไม่ได้

Erickson (1968) ได้เสนอหลักการบริหารงาน ด้านสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. การบริหารสื่อการสอนที่ดี ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของผู้นำที่มีความรู้ ความชำนาญและสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรปฏิบัติงานด้านหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ตลอดจนได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ กำลังคน และเครื่องมือเครื่องใช้อย่างพอเพียง ในชั้นต้นผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายสำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติของโรงเรียน เตรียมงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอ

2. สื่อต่างๆควรนำไปใช้ได้อย่างสะดวก ตรงกับความต้องการของผู้สอน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือก จัดซื้อ ผู้บริหารจะต้องกำหนดวิธีนำสื่อการสอนไปใช้อย่างเหมาะสม ในขณะที่เกี่ยวกับผู้บริหารจะต้องคอยดูแลให้คำแนะนำแก่ครูเมื่อเกิดปัญหาในการใช้สื่อการสอน

3. สื่อต่างๆจะต้องสามารถนำไปใช้ได้โดยมีความยากง่ายปานกลางที่สุด นั่นคือ สื่อต้องมีคุณภาพดี มีคนช่วยเหลือ ซึ่งผู้บริหารทำได้โดยส่งมอบสื่อเป็นส่วนตัว มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางเทคนิคโดยเฉพาะประจำอยู่ ควรมีการตรวจสอบเพื่อซ่อมแซมอยู่เสมอ ถ้าจำเป็นควรเปลี่ยนหรือจัดซื้อมาแทน

4. ควรจัดหาสื่อไว้หลายชนิด เพื่อสนองความต้องการของผู้สอน ทั้งที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง เช่น กระดาษสี สื่อวิทยาศาสตร์ ลูกโลก แผนที่ หนังสือ ฯลฯ สิ่งต่างๆเหล่านี้ โรงเรียน

ควรจัดหาไว้ให้พร้อม เพื่อสนองความต้องการของครู ผู้บริหารควรจัดประชุมปรึกษาหารือกับครูเกี่ยวกับการจัดซื้อสื่อการสอน โครงการทดลองสื่อใหม่ฯ ตลอดจนวางแผนการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. โครงการจัดทำสื่อการสอนของโรงเรียน ควรจะได้ส่งเสริมและพัฒนาครูประจำการด้วย โดยเปิดโอกาสให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือให้ดียิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันจะต้องเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการปฏิบัติงานของครูให้ดียิ่งขึ้นตามวิธีการปฏิบัติงาน ในระบอบประชาธิปไตย ผู้บริหารควรสำรวจความสามารถของครูในขณะเดียวกันผู้บริหารจะต้องประสานงานกับคณาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อหาทางประชุมสัมมนาครูประจำการ การสาธิตการใช้สื่อการสอนจะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะของครูประจำการได้เช่นกัน

2.6.7 การจัดห้องสมุดโรงเรียน

ทรรศนียา (2514) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาสัมพันธ์ว่าห้องสมุดโรงเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะห้องสมุดโรงเรียนเป็นรวมของวิทยาทานทั้งหลาย ทั้งหนังสือพิมพ์ และอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษา ห้องสมุดโรงเรียนที่ดีจำเป็นจะต้องจัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาในโรงเรียน จัดบริการต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้อย่างเป็นแหล่งที่นักเรียนใช้เป็นที่เสริมความรู้ที่ได้มาจากการเรียนและเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งพูนความรู้ของตนให้เจริญงอกงามขึ้น ส่วน แมมมาส (2511) ได้เน้นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนว่า ห้องสมุดโรงเรียนมีส่วนช่วยในการเรียนการสอนของโรงเรียนหลายประการ เป็นต้นว่า ช่วยฝึกทักษะการอ่านหนังสือให้นักเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญา และปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงอาชีพ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นแหล่งให้ความเพลิดเพลินในทางที่ดีงาม โดยห้องสมุดมีหนังสือและวัสดุต่างๆ ครบถ้วน มีบรรณารักษ์คอยให้บริการและแนะนำช่วยเหลือ

Peterson (1975) ให้ความเห็นว่าการจัดห้องสมุดโรงเรียน ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของสังคมเป็น

1. เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการอ่าน (Reading center) เพราะฉะนั้น ห้องสมุดต้องพร้อมด้วยวัสดุการอ่านที่เลือกสรรแล้ว เพื่อขยายขอบเขตของการอ่านให้กว้างขวางออกไป

2. เป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้า (Study center) เพื่อพัฒนาความสามารถจากการศึกษาในตำราต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เป็นคนมีเหตุผลไม่เชื่อสิ่งใด อย่างผิวเผิน

3. เป็นศูนย์กลางแนะแนวการอ่าน (Reading guidance center) บริการ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน เพราะอาจอาศัยหนังสือช่วยตัดสินใจหรือให้คำตอบต่อปัญหาที่เขาต้องการทราบ

4. เป็นศูนย์กลางวัสดุการสอน (Instructional material center) ห้องสมุดโรงเรียนไม่เฉพาะจะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้นแต่จะส่งเสริมการสอนของครูด้วย ห้องสมุดควรเป็นศูนย์กลางการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา โดยบรรณารักษ์ร่วมมือกับครู ในการเลือกหาวัสดุดังกล่าวเข้าห้องสมุด เพื่อประโยชน์ ในการเรียนการสอน

สมชัย (2522) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดห้องสมุดโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของห้องสมุดให้แน่นอนและวางแผนงานไว้ตลอดปี
2. เลือกที่จะทำห้องสมุดให้แน่นอน ก่อนจะสร้างอาคารใหม่ หากห้องใหม่ จะตัดแปลง แบ่ง หรือจัดทบทวนสมควรก็ตาม ควรให้เป็นเหตุเป็นศูนย์กลางและไม่มีเสียงรบกวนมาก
3. แบ่งงาน กำหนดงานใหม่ผช่วยหรือเจ้าหน้าที่ตลอดจนนักเรียนช่วยงาน
4. จัดหาครุภัณฑ์ของใช้ และสิ่งจำเป็นสำหรับห้องสมุดให้พร้อม
5. จัดหาหนังสือส่งพิมพ์ อาจได้จากการบริจาค หรือจัดหาทุน
6. จัดแยกประเภทของหนังสือส่งพิมพ์ต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่หาหาว่างให้เหมาะสม
7. วารสารต่างๆ หากยังมีไม่ขึ้นหรือดีสำหรับวางอาจใช้โต๊ะสำหรับวางหนังสือพิมพ์ ควรเรียงใส่แผง วารสารและหนังสือพิมพ์เก่าๆ ให้มิดรวมกันไว้ เป็นปีกๆ ติดป้ายบอกให้เรียบร้อย หรือเย็บเล่มเพื่อไว้ใช้สำหรับค้นคว้าต่อไป

8. นำหนังสือพิมพ์แยกหมวดหมู่ไว้เรียบร้อยแล้วมาเตรียมตามกระบวนการเตรียมหนังสือให้เต็ม

9. นำหนังสือที่จัดเตรียมไว้เรียบร้อยแล้วจัดเรียงเข้าชั้นตามหลักการจัดหนังสือ
10. จัดให้บริการ

หรรสนียา (2514) ได้กล่าวถึงการบริหารห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ควรจัดบริการดังนี้

1. จัดหาหนังสือและเอกสารต่างๆ ตลอดจนอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ หนังสือต้องคำนึงถึงความสนใจ ความสามารถในการอ่านของผู้ใช้ กล่าวคือ นอกจากจะจัดหนังสือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่เด็กชั้นประถมศึกษาจะเข้าใจและมีความสนใจแล้ว ยังต้องหาหนังสือส่งเสริมการอ่านและส่งเสริมความสนใจของเด็กให้กว้างขวางต่อไปอีก

2. จัดเตรียมหนังสือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้ผู้ใช้หยิบใช้ได้อย่างสะดวก

3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งทำได้หลายวิธี คือ

- สร้างบรรยากาศในห้องสมุด บรรณารักษ์ควรแสดงความเป็นกันเองกับเด็กนักเรียน

เรียน

- จัดนิทรรศการหนังสือใหม่ หรือนิทรรศการตามโอกาสต่างๆ

- จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน เช่น จัดกลุ่มอ่านหนังสือตามความสนใจหรือกิจกรรม

เล่นตาม เป็นต้น

4. สอนให้นักเรียนรู้จักใช้หนังสือและห้องสมุด

จะเห็นว่าห้องสมุดมีบทบาทสำคัญต่องานด้านวิชาการและแผนการทางสติปัญญาของนักเรียนมาก ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจึงควรถือเป็นนโยบายสำคัญในการจัดตั้งห้องสมุดภายในโรงเรียนของตน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดบริการของห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้ได้ผลอย่างเต็มที่

2.6.8 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วิชัย (2524) ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ อุดมคติของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

Good (1973) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน คือ โปรแกรมการดำเนินงาน ซึ่งนักเรียน นักศึกษาหรือสถานศึกษาจัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ทัศนคติ ไม่มีการให้หน่วยกิต ต้องจัดหาเงินมาดำเนินการเองแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมแนะนำของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องตั้งอยู่บนฐานหรือแนวทางที่จะดำเนินการให้เป็นไป σύμφωναตามวัตถุประสงค์วางไว้ นั่นคือ วัตถุประสงค์กิจกรรมของนักเรียน และ

นพหงษ์ (2516) ได้กล่าว ถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า วัตถุประสงค์แต่ละอย่างจะบรรลุได้ต้องขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จะจัดและวิธีการจัดกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนั้นยังได้

กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
 2. เพื่อให้ได้รู้จักตนเองและบังคับตนเอง
 3. เพื่อให้ความร่วมมืออันดีต่อกัน
 4. เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถพิเศษ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ได้ฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในหลายแขนง
 5. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎข้อบังคับต่างๆ ในสังคมที่ตนอยู่ และการวางตนในสังคม
 6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ รักโรงเรียน ห่วงในเกียรติของโรงเรียนและมีชีวิต
 7. เป็นการส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเกิดความสนุกสนานที่จะได้ทำงานที่ตนเองสนใจ
 8. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียน
 9. ส่งเสริมพัฒนาบคลิกภาพมีความรับผิดชอบและรู้จักเคารพผู้อื่น
 10. เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุสมรรถนะของตน ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา อย่างแท้จริง
 11. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น
 12. ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
- Miller and other (1959) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ด้านตัวนักเรียน โดยจะช่วยพัฒนาความสามารถ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยเสริมสร้างสุขภาพทางกายและทางจิตใจได้ สนองความสนใจและความถนัดของนักเรียน
2. ด้านหลักสูตร จะทำให้นักเรียนบรรลุสมรรถนะของตนเพราะ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีจากการเรียนในห้องเรียนยังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยเพิ่มเติม เพื่อให้มีประสิทธิภาพกว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ด้านการบริหารโรงเรียน กิจกรรมบางประเภท เช่น สถานักเรียน จะช่วยควบคุมความประพฤตินักเรียน ช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักเรียน ครู และโรงเรียน

4. ด้านสังคม กิจกรรมบางอย่าง เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เป็นกิจกรรมที่
หาประโยชน์ให้กับสังคมโดยตรง

ตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521
ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่สถานศึกษาควรจัดให้มี 10
ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี หรือคู่บารมีประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆในหลักสูตร

หลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ได้ผลดี นั้น พันธ์ (2513) ได้เสนอหลักการ
ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมทุกประเภทต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของโรงเรียน
2. กิจกรรมทุกอย่างจัดขึ้น จะต้องมีการประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในด้านต่างๆ
ของนักเรียน
3. ครูใหญ่ต้องมีอำนาจสิทธิ์ขาดที่จะอนุมัติหรือไม่อนุมัติกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียน
4. จำนวนชนิดและประเภทของกิจกรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นไปตามส่วนของ
จำนวนนักเรียนสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ความเหมาะสมและความพร้อมของ
โรงเรียน
5. โรงเรียนจะต้องมีวิธีจำกัดนักเรียนคนหนึ่งๆไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไป
เพราะจะทำให้เสียผลการเรียน
6. ควรจัดให้มีการแนะนำแก่นักเรียน เกี่ยวกับการเลือก เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้
เหมาะสมกับตนเอง

7. โรงเรียนควรรหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจ

8. นักเรียนและครูในโรงเรียนเท่านั้นจะได้รับสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางโรงเรียนจัดขึ้น

9. กิจกรรมต่างๆจะต้องจัดขึ้นภายในโรงเรียนเว้นไว้แต่สภาพของกิจกรรมไม่เปิดโอกาสให้ทำเช่นนั้น

10. การใช้สถานที่ของกำหนดวัน เวลา ให้แน่นอนเพื่อจะได้ไม่เกิดการซ้ำซ้อนกัน

11. โรงเรียนมีหน้าที่จะต้องควบคุม ดูแลและแนะนำเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของกิจกรรมทุกประเภท บัญชีรับ จ่าย ของกิจกรรมต่างๆต้องรายงานต่อครูใหญ่หรือแผนกการเงินของโรงเรียน

12. เพื่อให้กิจกรรมต่างๆดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ครูใหญ่จะต้องแต่งตั้งครูผู้ควบคุม แนะนำ ของแต่ละกิจกรรม

13. การจัดกิจกรรมพยายามจัดภายในเวลาเรียนหากมีกิจกรรมที่จะต้องจัดนอกเวลาเรียนก็ต้องนึกถึงปัญหาต่างๆให้รอบคอบ

14. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรเป็นไปในทำนองประหยัด อย่าให้นักเรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก และควรเป็นไปในทำนองทำให้บ้านกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและควรจัดให้เป็นสื่อสำหรับเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน

15. การประเมินผลกิจกรรมควรจัดให้ใหม่ขึ้นเสมอและติดต่อกันไป และควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหารการศึกษาและนักเรียนเมื่อได้ผลอย่างไรแล้วควรประกาศให้ทราบทั่วกัน

จากหลักการมาข้างต้นจะเห็นว่า ในการให้การศึกษานั้นประสบการณ์เป็นประโยชน์ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น กิจกรรมนอกห้องเรียนก็สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆให้นักเรียนได้อย่างรอบคอบและเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถเลือกได้ตามความสนใจของนักเรียน ด้วยเหตุนี้กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องพยายามส่งเสริมให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยพัฒนานักเรียนให้สมบูรณ์ครบทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญและถือเป็นการพัฒนาที่ต้องรับผิดชอบโดยกระตือรือร้นเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมกับคณะครูในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และขอบข่ายของการจัดกิจกรรม แต่งตั้งให้ครูเป็นพี่ปรึกษาและรับ

ผิดชอบในกิจกรรมต่างๆตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านวัสดุอุปกรณ์และติดตามผลการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นระยะๆอีกด้วย

2.6.9 การวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการทำให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอนตลอดจนความพยายามต่างๆของโรงเรียนที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามเจตมุงหมายของหลักสูตรนั้นประสบผลสำเร็จเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขป้ญหาและปรับปรุงวิธีการต่างๆในโอกาสต่อไป

อนันต์ (2520) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ เพราะผลจากการวัดจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษา เพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะแนว การประเมินผลหลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการจัดระบบการบริหารทั่วไปของโรงเรียน และนอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูให้ก่กวีธิยงขึ้น

คำว่า การวัดผล และ การประเมินผล มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชวาล (2518) กล่าวว่า การวัดผลหมายถึงกระบวนการใดๆที่จะให้ไ้ค้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาด สมรรถภาพนามธรรม ทักษะเรียนรู้นั้นอยู่ในตน ถ้าใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือกระตุ้น ก็คือ เอาจำนวนผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาเป็นเครื่องชั่งบอกว่า เขามีสมรรถภาพในเรื่องนั้นๆ เพียงใด

ส่วนคำว่า การประเมินผลนั้น ชวาล (2518) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการหรือนำหลายๆรายการที่ทราบจากการวัดไปใช้ คือ ครุ่นำผลจากการวัดเหล่านั้นมารวมกันเพื่อนำไปวินิจฉัย ตีราคา คุณค่า และชี้ขาดลงเป็นผลสรุปว่า เด็กคนนั้นมีคุณภาพสูงหรือต่ำ สมควรสอบไล่หรือสอบตก ในทำนองเดียวกัน สมหวัง (2520) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

จากความหมายที่ได้อธิบายมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การวัดผล คือ กระบวนการ

ที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณใดปริมาณหนึ่งโดยอาศัยเครื่องมือ หรือวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสอบถามหรือสัมภาษณ์และการใช้แบบทดสอบ ส่วน การประเมินผลนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล โดยนำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินออกมาว่า สูง ต่ำกว่าเกณฑ์หรือเก่ง ปานกลาง อ่อน เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ระบุถึง การประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น มีความมุ่งหมายเพื่อว่า ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากสอนไปแล้วมากน้อยเพียงใด เช่น ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ การประเมินผลการเรียนการสอนจึงไม่ได้เน้นการสอนเพื่อการสอบ แต่ต้องการให้การสอนประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปีมากกว่า นั่นคือ ผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียน เรียนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางหลักสูตร พึงประสงค์

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2524 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลการเรียนทุกชั้นเรียน ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
2. ให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยมีหลักและวิธีการดังนี้

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาว่า นักเรียนได้เรียนหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปมากน้อยเพียงใดในหน่วยการเรียนหรือคาบเรียนหนึ่งๆ และมุ่งประเมินว่าครูได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้เหมาะสมเพียงใด แล้วนำผลของการประเมินไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการเรียนของเด็กหรือการสอนของครูซึ่งประกอบ ด้วย

การประเมินผลก่อนการเรียน คือการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความพร้อม ความรู้และทักษะพื้นฐานของนักเรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อนำไปวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนหรือดำเนินการปรับพื้นฐานของนักเรียนในกลุ่มให้ใกล้เคียงกัน

การประเมินผลระหว่างเรียน คือ การตรวจสอบในระหว่างการดำเนินการเรียนการสอนว่า นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้หรือคาบเรียนนั้นๆ หรือไม่ (ในสมคประจำชั้นหรือ ป.02) ในการตรวจสอบ ครูอาจใช้วิธีการได้หลายอย่าง เช่น ใช้แบบทดสอบ ตรวจผลงาน การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการสอบปากเปล่า เป็นต้น เมื่อตรวจสอบหรือวัดผลแล้ว ครูห็นจะนำมาประเมินว่า นักเรียนคนใดผ่านจุดประสงค์ข้อใดหรือเรื่องใด ครูต้องจัดสอนซ่อมเสริมให้ในจุดประสงค์ที่ไม่ผ่าน

การประเมินผลปลายภาคเรียน คือ การสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละภาคเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเองและแจ้งให้ปกครองทราบ และเพื่อครูจะได้พิจารณาแผนการสอนที่ใดทำมาแล้วว่าดีหรือไม่ดี และจะแก้ไขอย่างไร

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน มีเกณฑ์ในการตัดสินเพื่อเลื่อนชั้น ดังต่อไปนี้

1. ชั้นประถมศึกษา 1,3,5 มีเกณฑ์ตัดสิน 2 เกณฑ์คือ

1) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2) ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

2. ชั้นประถมศึกษา 2,4,6 มีเกณฑ์ตัดสิน 3 เกณฑ์คือ

1) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2) ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

3) ผ่านการสอบปลายปีได้รับผลการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ตั้งแต่ 1 ขึ้นไป

ในกรณีนักเรียนขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ผู้บริหารประเมินผลอาจใช้ดุลพินิจให้เลื่อนชั้นก็ได้ หากพิจารณาเห็นว่า

1. นักเรียนมีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 อันเนื่องมาจากสาเหตุจำเป็นหรือเหตุสุดวิสัยแต่มีคุณสมบัติตามข้ออื่นครบถ้วน

2. นักเรียนผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ไม่ถึงร้อยละ 60 ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงเล็กน้อยและเห็นว่าจะสามารถสอนซ่อมเสริมได้ในปีการศึกษาถัดไป และมีคุณสมบัติอื่นๆครบถ้วน

3. เฉพาะชั้นประถมศึกษา 2,4,6 นักเรียนที่ได้รับคะแนน 0 ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการประเมินผลปลายปีแต่มีคุณสมบัติอื่นดีมาก

การเลื่อนชั้นระหว่างปี ถ้านักเรียนคนใดมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์ด้วยวิธีการต่างๆแล้ว ถ้านักเรียนผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ในสมคประจำชั้น (ป.02) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มวิชาและมีคุณภาพจะเหมาะสม

ทำให้เลื่อนไปเรียนชั้นสูงได้ ภายในวันที่ 1 กันยายนของปีการศึกษาขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนจะบรรลุผลหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งทำหน้าที่วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนโดยตรง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

2.6.10 การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

Wiles (1967) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรัชญาหรือร่วมกันเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

วิจิตร และคณะ (2519) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาย่อมอยู่ที่คุณภาพการสอนและวิธีสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้กระบวนการและเทคนิคเฉพาะอย่าง ส่วน สัจจิต (2524) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในเชิงปฏิบัติการ ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

2.6.10.1 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

Minor (1964) ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายหลักของการนิเทศการศึกษา นั้น คือ

1. เพื่อช่วยเหลือนครให้เข้าใจเด็กได้ดีขึ้น
2. ช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นพหุอมรภของคู่บังคับบัญชาและเพื่อน
3. เพื่อช่วยให้นครปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
4. เพื่อช่วยครในการจัดหาและเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน
5. สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครโดยนำเอาความสามารถพิเศษและประสบการณ์ของเขามาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยการให้เป็นปรีชาของครใหญ่
6. เพื่อช่วยให้นครรู้จักวิธีการประเมินผลการเรียนของเด็ก อย่างมีประสิทธิภาพ
7. กระตุ้นให้ครมีความรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จมีความอบอุ่นใจ ปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

8. กระตุ้นให้ครูรู้จักประเมินผลงานของตนเอง

9. กระตุ้นให้ครูร่วมมือพัฒนาหลักสูตรเพื่อปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

10. ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน

นอกจากนี้ สัจด์ (2528) ให้ความเห็นว่าการนิเทศการศึกษาต้องมีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคนใหม่คุณภาพสูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานสูงขึ้น

2. เพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อเกิดการณ์เหตุแล้วปัญหาจากการปฏิบัติงานจะมีน้อยที่สุดและผลงานที่ได้รับต้องมีคุณภาพสูงสุด

3. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หมายถึง การนิเทศจะต้องประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้งในน้อยที่สุด

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน นั่นคือ เป็นการสร้างความมั่นใจ ความสุข มีกำลังใจในการทำงาน

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาแล้วพบว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสมดังจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยการนิเทศการศึกษานั้นต้องสามารถพัฒนาครูใหม่ความรู้ ความสามารถ และนำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอย่างมีความมั่นใจมากที่สุด

2.6.10.2 หลักในการนิเทศการศึกษา

Franseth (1961) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการ คือ

1. การนิเทศการศึกษาจะให้ผลอย่างสูงสุดในการปรับปรุงการเรียนการสอน ก็ต่อเมื่อการนิเทศการศึกษานั้นให้ความสำคัญแก่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและคงอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งเป็นการพิจารณาคัดกรองร่วมกันโดยคณะครูและผู้บริหาร

2. การนิเทศการศึกษาจะมีความหมายสำหรับครูจะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้แผนใดช่วยเหลือในเรื่องใด

3. การนิเทศการศึกษาจะต้องสร้างบรรยากาศที่ดีเป็นกันเอง ยาวๆ และ

สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เป็นการช่วยเหลือครูและต้องทำให้ครูรู้สึกว่า จะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงาน

4. การนิเทศการศึกษาจะได้ผล ควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

จากแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการนิเทศการศึกษาที่ดีจะต้องเป็นไปในลักษณะของการดำเนินงานร่วมกันของครูและศึกษานิเทศก์ในการที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาโดยวิธีการที่เหมาะสมภายใต้บรรยากาศที่ให้การยอมรับความคิดเห็น ความสามารถ บทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันเพื่อผลในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน

2.6.10.3 วิธีการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525) เสนอแนะวิธีการนิเทศให้เป็นสำหรับหลักสูตรใหม่ ไว้ดังนี้

1. **แนะนำ** เหมาะสำหรับกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 2-3 คน เช่น แนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน หลักการวัดผลและข้อคิดเห็นต่างๆซึ่งจะก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุง การริเริ่มงาน เป็นต้น และควรเป็นคำแนะนำที่เกิดจากการขอคำแนะนำและปฏิบัติตามได้ไม่ใช่คำแนะนำสั่งสอนหรือยึดเยื้อดให้โดยผู้รับไม่ต้องการ
2. **การประชุมชี้แจง** เหมาะสำหรับกลุ่มที่ใหญ่กว่าจะให้คำแนะนำ เช่น ชี้แจงโครงสร้างของหลักสูตร พหุศักราช 2521 เป็นต้น
3. **การประชุมปฏิบัติการ** เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมทำแผนการสอน การผลิตสื่อการสอน
4. **การประชุมสัมมนา** เหมาะสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเหมาะกับกลุ่มเล็ก ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นมากกว่าการประชุมแบบอื่น การประชุมสัมมนาอาจจะทำเฉพาะโรงเรียนหรือทำร่วมกับกลุ่มโรงเรียน
5. **การประชุมอบรม** เหมาะสำหรับทำกับคนกลุ่มใหญ่ โรงเรียนอาจจัดทำขึ้นเองหรือเป็นโครงการทำในนามกลุ่มโรงเรียนก็ได้
6. **การบรรยายและอภิปราย** เป็นการให้ความรู้หรือให้แนวความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ครู โรงเรียนอาจใช้วิทยากรภายในโรงเรียนหรือบุคคลภายนอกมาให้ความรู้เรื่องทฤษฎีและจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

7. การศึกษานอกสถานที่ อาจจัดในลักษณะไปเยี่ยมโรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน โรงเรียนต่างกลุ่ม ไปดูโรงเรียนที่มีโครงการดีเด่น ครูจะได้เห็นสิ่งใหม่ๆแปลกๆ หรือสภาพของโรงเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจดีกว่าหรือด้อยกว่าโรงเรียนของตนเอง ครูจะเกิดการเปรียบเทียบ ทำให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาทำให้เกิดกำลังใจในการทำงานและการปรับปรุงงานของตนเอง

8. การทดลองปฏิบัติการ แต่ละโรงเรียนอาจริเริ่มโครงการทดลองในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ได้มาก โดยทำเป็นโครงการเล็กๆหรืออาจจะทำร่วมกับกลุ่มโรงเรียน เช่น ทดลองจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทดลองใช้อุปกรณ์และนยบเรียน เป็นต้น

9. การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆที่จะเอ้ออ่านช่วยการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ให้ได้ผลดีจะเป็นประโยชน์ต่อครูอย่างมาก เช่น คำอธิบายเพื่อความกระจ่างแจ้งเรื่องต่างๆเกี่ยวกับหลักสูตร แบบฟอร์มต่างๆโรงเรียนควรจัดทำไว้บริการครู

10. การจัดตั้งศูนย์วิชาการ การเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ครูต้องพึ่ง เอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการมาก โรงเรียนควรจัดศูนย์รวมเอกสารสิ่งพิมพ์ดังกล่าวไว้เป็นหน่วย มีการจัดระบบสะดวกแก่การค้นหามีเจ้าหน้าที่บริการโดยเฉพาะ จะช่วยในการเรียนการสอนของครูได้มาก

11. การเยี่ยมชมตามชั้นเรียน เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ครูเกิดความมั่นใจว่าไม่ถูกทอดทิ้งและผู้บริหารได้ใกล้ชิดกับครู ได้พบปัญหาต่างๆด้วยตนเองทำให้แก้ปัญหาได้ถูกจุด

12. การสาธิต เป็นการนิเทศแบบแสดงตัวอย่างให้ดู เช่น การใช้เครื่องมือ การประดิษฐ์สิ่งของ การสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ฯลฯ การสาธิตอาจทำในการประชุมปฏิบัติการหรือการประชุมได้

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่างานการนิเทศการศึกษาจากการใช้หลักสูตรในโรงเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตรหรือการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการจัดกการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ครูได้รับการส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนางานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ผู้ที่จะทำหน้าที่งานนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนได้คือ หสดี ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ เพราะบทบาทต่างๆของโรงเรียนและเป็นผู้ใกล้ชิดกับครูและนักเรียนมากที่สุดส่วนศึกษานิเทศก์จะคอยช่วยเหลือสนับสนุนในด้านวิชาการโดยเฉพาะทางด้านการเรียนการสอนหรือการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน และผู้ที่จะทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ ตลอดจนเทคนิคและวิธีการปฏิบัติรวมทั้งสามารถวางแผนการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสำรวจปัญหาการบริหารหลักสูตรจากการดำเนินงานใน 10 ด้าน ของโรงเรียน อันได้แก่ ปัญหาในด้าน การใช้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดทำและการใช้สื่อการสอน การจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน และ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อติดตามว่า การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา 9 ตามแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และทศวรรษจะเป็นอันประสพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษา 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบปัญหาแยกออกเป็น 2 ประการ คือ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่ครูพบขณะทดลองใช้หลักสูตร

1.1 ครูผู้สอนมากกว่าร้อยละ 66 สอนเนื้อหาได้ไม่ครบตามหลักสูตรกำหนด โดยครูจะทำการสอนเพียงเนื้อหาคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จริยศึกษา และศิลปศึกษาเท่านั้น

1.2 เนื้อหาส่วนมากมีความยากเกินความสามารถของนักเรียนมาก โดยเฉพาะเนื้อหาภาษาไทย ดนตรี นาฏศิลป์ และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดซ้ำซ้อนกันบางเรื่องไม่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและท้องถิ่น

1.3 แผนการสอน ส่วนมากอธิบายกิจกรรมไม่ชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ บางเนื้อหา กิจกรรมและจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นมากเกินไป

1.4 อัตราเวลาเรียนมีเวลาเรียนน้อย นอกจากนั้นเนื้อหาจริยธรรมเท่านั้นที่ครูเห็นว่าใช้เวลาเรียนมากเกินไป

1.5 สื่อการเรียน ครูส่วนมากขาดอุปกรณ์ หนังสืออ่านประกอบมีน้อย

2. ปัญหาทั่วไป

2.1 ครูขาดความรู้ความก่นดในการสอนบางเนื้อหา โดยเฉพาะ ศิลปศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ ครูไม่ได้รับการนิเทศจากผุ้มีหน้าที่นเทศ ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ไม่ให้ความสนใจและกำลังใจ

2.2 ผู้เรียนขาดเรียนบ่อยๆ ขาดความพร้อม ไม่กล้าแสดงออก

2.3 ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามการปฏิบัติของผู้เรียนหลังจากเรียนไปแล้ว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ได้ติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในภาคต่างๆทั่วประเทศ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรในภาคต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนต่างๆได้รับเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอและล่าช้า
2. โรงเรียนต่างๆในบางภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีครูไม่ครบชั้น บางโรงเรียนมีห้องเรียนคับแคบนักเรียนแออัดไม่เหมาะสมกับการสอนหลักสูตรใหม่
3. ผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียนไม่สนับสนุนช่วยเหลือครูในการใช้หลักสูตรใหม่ ปลอบให้ครูสอนตามลำพังและบางโรงเรียนไม่เอาอุปกรณ์ที่ควรแจกออกมาใช้
4. ครูไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ บางรายให้เหตุผลว่า สอนตามแนวหลักสูตรใหม่เหนื่อย กิจกรรมมาก ครูบางรายไม่เชื่ออุปกรณ์
5. ครูชั้นประถมศึกษา 1 ในภาคต่างๆบางส่วนไม่ผ่านการอบรมตามแนวหลักสูตรใหม่ ส่วนผู้ผ่านการอบรมก็ไม่เข้าใจดีพอทำให้ไม่มั่นใจในการสอน
6. ขาดแคลนหนังสือเรียน ได้รับแจกไม่พอ
7. ครูขาดความรู้ทางด้านเทคนิคการสอน เทคนิคการจัดทำและแก้ไขอุปกรณ์อย่างถูกวิธี
8. ความพร้อมของเด็กในบางโรงเรียนแตกต่างกันมาก
9. ขาดการนิเทศและติดตามผลจากวิทยากรผู้ให้การอบรมจากวิทยาลัยครูและศึกษานิเทศก์

สมพงษ์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ไม่พร้อมต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อันเนื่องมาจากระดับมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนยังแตกต่างกันในเรื่องของขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร นักเรียนและคุณภาพทางการศึกษา

2. ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการมีความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และแหล่งวิชาการ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกัน

3. ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นบางส่วนต่อความพร้อมในด้านสื่อการเรียน การวัดผลและประเมินผลแตกต่างกัน

วิไล (2522) ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตรมากเพียงด้านเดียว คือ การใช้สื่อการเรียน ส่วนปัญหาในระดับปานกลางได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ การวัดและประเมินผลการเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ พบว่าส่วนใหญ่แล้วไม่แตกต่างกัน

แนม (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดภาคใต้ มีการแบ่งสายงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายปกครอง แต่ในบางโรงเรียนได้เพิ่มฝ่ายกิจกรรมนักเรียนขึ้นอีกหนึ่งฝ่าย และในบรรดาตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายต่าง ๆ นั้น ตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายธุรการมีมากกว่าครูใหญ่ฝ่ายอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งงานรับผิดชอบเป็นครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ (หัวหน้าฝ่าย) และบางโรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการร่วมกับฝ่ายบริหารของโรงเรียน

2. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดภาคใต้ต่างปรากฏว่า งานด้านกิจกรรมนักเรียนและงานด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษาโรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก งานด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการ สื่อการเรียนและห้องสมุดโรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ส่วนงานด้านการนิเทศการศึกษานั้น

โรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

3. ปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดภาคใต้ ปรากฏว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ สื่อการเรียนและห้องสมุด เป็นปัญหาอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ส่วนกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2522) รายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สรุปปัญหาได้ดังนี้

1. เอกสารที่ได้รับไม่เพียงพอและล่าช้ามาก โดยเฉพาะการแจกหนังสือเรียนของนักเรียนไม่เพียงพอ
2. ครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจวิธีการประเมินผลและมีปัญหาอุปสรรคในด้านบุคลากร คือ ขาดครูสำหรับสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญในการใช้ และขาดงบประมาณในการผลิต
4. การบริการของผู้บริหาร การให้ขวัญและกำลังใจและการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามเป้าหมาย ยังมีน้อย

ในปี พ.ศ.2523 สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร รายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปปัญหาได้ดังนี้

1. การส่งครูเข้ารับการอบรมยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการอบรม
2. ผู้บริหารโรงเรียนได้รับเอกสารแล้วไม่แจกให้ครูสอน
3. แผนการสอนไม่เพียงพอ
4. การส่งแบบเรียนถึงโรงเรียนล่าช้าไม่ทันการเปิดภาคเรียน
5. หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีน้อยบางโรงเรียนไม่ได้รับ
6. กำหนดการสอนส่งล่าช้าและไม่ครบจำนวนห้องเรียน
7. ครูคนเดียวสอนทุกวิชา ทำให้ครูสอนไม่เต็มเวลา เพราะครูไม่ถนัดทุกวิชา
8. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อ เนื่องจากโรงเรียนมีงบประมาณน้อย
9. สื่อการเรียนทันสมัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีจกได้รับน้อยเกินไปไม่เพียงพอสำหรับห้องเรียนและบางโรงเรียนไม่ได้รับ
10. เอกสารการประเมินผลได้รับล่าช้า ไม่ครบห้องเรียน

11. ผู้บริหารขาดการให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน

วัฒนา (2524) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละด้านแล้ว ปัญหาที่มากที่สุด คือ งบประมาณไม่เพียงพอ การส่งหนังสือเรียนล่าช้า ส่วนเรื่องที่เป็นปัญหาน้อยได้แก่ การจัดครูสอนประจำชั้นหรือประจำวิชา และสภาพของชุมชนไม่อำนวยความสะดวกให้โรงเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้ และสาเหตุสำคัญที่สุดทำให้เกิดปัญหาการบริหารงานวิชาการได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุน ครูไม่ครบชั้นและนักเรียนยากจน ส่วน จันทร์เพ็ญ (2525) ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเมืองพัทยา พบว่า บทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ งานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ งานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา งานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ

สินธ์ (2527) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาทางโรงเรียนประสบในระดับสูง คือ ขาดครูสอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ครูไม่รู้จักวิเคราะห์ข้อสอบ ไม่มีความมั่นใจในงานของสมคโดยตรง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีมากเกินไป หนังสือเรียนและหนังสือแบบฝึกหัดไม่เพียงพอขาดการผลิตเอกสารประกอบหลักสูตรและการนิเทศจากภายนอกไม่ต่อเนื่อง

สำราญ และคณะ (2527) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการการนิเทศในด้านการวัดผลประเมินผลของครูประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามและกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์
2. ปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผล มีดังนี้
 - 2.1 ขาดอุปกรณ์สร้างเครื่องมือวัดผล
 - 2.2 ขาดความรู้ความชำนาญในการสร้างเครื่องมือวัดผล
 - 2.3 จุดประสงค์การเรียนรู้แบบ ป.02 มีมากเกินไป
 - 2.4 จุดประสงค์การเรียนรู้บางข้อไม่เหมาะสมกับเด็กชั้นบท
 - 2.5 ครูไม่สามารถเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ถูกต้อง
3. ความต้องการที่จะได้รับการนิเทศ

3.1 การสร้างเครื่องมือวัดผล

3.2 หลักการวัดผล ประเมินผลทั่วไป

3.3 การกรอกข้อมูลในแบบวัด ป.01,ป.02

3.4 การสร้างข้อสอบ

3.5 การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ชลอ (2530) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการ พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ การจัดสรรงบประมาณให้แก่กลุ่มประสบการณ์ยังไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการที่จำเป็นของกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ

2. ปัญหาด้านหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ หนังสืออ่านประกอบ หนังสือค้นคว้าแต่ละกลุ่มประสบการณ์ยังมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและครู

3. ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร นักเรียนไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตจริงได้หลังจากที่เรียนไปแล้ว

4. ปัญหาด้านสื่อการสอน พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ ครูมีการะในการสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลาว่างมาผลิตสื่อและเตรียมสื่อการสอนในวิชาที่ตนเองสอนได้

5. ปัญหาด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน

6. ปัญหาด้านห้องสมุด พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ งบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดหาหนังสือสำหรับค้นคว้าของครูและนักเรียน

7. ปัญหาด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ ขาดการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการศึกษาให้เป็นระบบ

8. ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่มากที่สุดได้แก่ โรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อนำมาปรับปรุงและทำคลังข้อสอบ

จากงานวิจัยของชลอ (2530) ดังกล่าวนั้น เป็นการศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรจากโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีทั้งส่วนที่แตกต่างและส่วนที่คล้ายคลึงกับโรงเรียนเทศบาล กล่าวคือ ในส่วนที่แตกต่างกันนั้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จะได้รับงบประมาณสนับสนุนตลอดจนระบบการบริหารโรงเรียน จะเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ แต่โรงเรียนเทศบาลจะได้รับงบประมาณและระบบการบริหารโรงเรียนจะเป็นหน้าที่ของเทศบาลแต่ละแห่ง และอยู่ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำหรับในส่วนที่คล้ายคลึงกันนั้น ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมของประชากรในหน้าที่โรงเรียนตั้งอยู่ เป็นเขตชนบทหรือประชากรอาศัยอยู่อย่างแออัด หรือเป็นเขตเมือง ลักษณะทางสังคมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่คล้ายคลึงกัน จึงมีข้อสงสัยว่า ในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนเทศบาล จะประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่นเดียวกันหรือไม่ และมีปัญหาอย่างไรบ้าง

จากเอกสารที่ได้กล่าวถึง ทฤษฎี หลักการ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหรือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับเดียวกันทั่วประเทศ ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นแนวปฏิบัติในการบริหารหรือการใช้หลักสูตรจึงใช้แนวเดียวกันตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ถึงแม้ว่าตามหลักการของการปกครองส่วนท้องถิ่นกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นดำเนินการเอง แต่ในทางปฏิบัติที่เป็นจริงแล้ว เทศบาลแต่ละแห่งที่มีโรงเรียนเทศบาลในสังกัดของตน ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น รายได้ของเทศบาลแต่ละแห่งยังไม่เพียงพอต่อการบริหารหน่วยงานราชการหรือผลิตชอบระบบการบริหารยังอาศัยส่วนกลาง โรงเรียนเทศบาลยังไม่สามารถกำหนดหลักสูตรใช้โรงเรียนเองได้ ยังต้องอาศัยหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดโดยส่วนกลาง ดังนั้นการดำเนินการบริหารหลักสูตรในด้านต่างๆ ต้องดำเนินการตามข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ สำหรับ หลักการ แนวทางปฏิบัติ ในการบริหารหรือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศในปัจจุบัน นักการศึกษาหรือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ชัดเจนตามเอกสารที่ได้นำเสนอข้างต้นแล้วก็ตาม แต่จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการใช้หรือการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ยังมีปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ อีกมากที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้การบริหารหลักสูตรได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้นิยามไว้อย่างแท้จริง ซึ่งงานวิจัยส่วนมากจะเป็นการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด

กระทรวงศึกษาธิการและกรุงเทพมหานคร ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลแต่ละแห่งนั้นยังมีการศึกษากันน้อยมาก โดยเฉพาะช่วงหลังจากการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา (พ.ศ. 2523) เป็นต้นมา อันมีผลทำให้เทศบาลต้องจัดสร้างงบประมาณและดำเนินการบริหารโรงเรียนในสังกัดของตนโดยตรง เทศบาลมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะงบประมาณจะต้องจัดสรรให้ทางโรงเรียนและการจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการบริหารโรงเรียนซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างมาก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการศึกษาปัญหาการบริหารหรือการใช้หลักสูตรในโรงเรียนเทศบาลโดยตรง เพื่อส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเทศบาลได้บรรลุผลตามเจตนาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และการจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง.